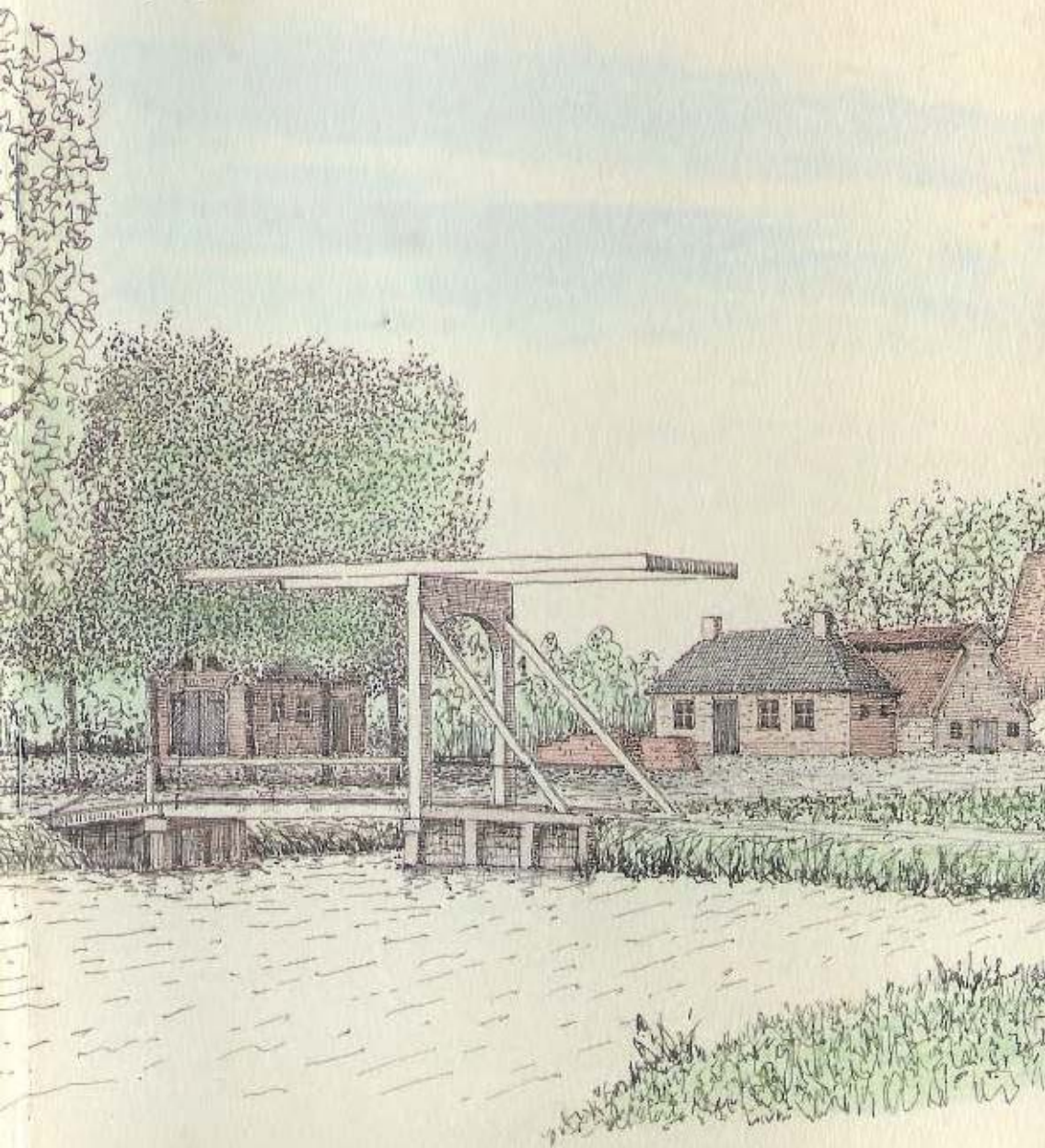

Historische Vereniging Avereest

19^e jaargang, 2002

Inleiding Peter W. van Buuren	1
Van de bestuurstafel Janny Slot-Kelder, <i>over de laatste activiteiten in 2002</i>	2
Uit mijn historisch archief Peter Makaske, <i>over een bijzondere gebeurtenis in 1938</i>	3
Herinneringen uit mijn E.D.S.-tijd (1945-1950) H.G. Hesselink, <i>ervaringen en belevenissen bij het openbaar vervoer te Dedemsvaart</i>	4
Hoogveenbeck de Reest vaak bedreigd 20B / 21 Willem Wind, <i>over de Reest, het Reestdal en de wateroverlast</i>	11
Van Schutwijk naar Stroomwijk A. Sieben-Kelder, <i>over het wonen aan een wijk</i>	15
Een eeuw geleden Peter Makaske, <i>met berichten uit de krant van een eeuw geleden</i>	18
December Dinie Spieker, <i>over het kerstfeest van zeventig jaar geleden</i>	20
Het vrachtschip "Disponibel" HenkJan Krikke, Gerard Varwijk, <i>over het wel en wee van een bekend vrachtschip</i>	24
De klok van de Ned. Herv. Kerk te Dedemsvaart Peter Makaske, <i>over een torenklok die is verdwenen.</i>	27
Het drama "Gerrit Beerts van 't Oever" (2) A. Piel, <i>over een gebeurtenis die Balkbrug landelijke bekendheid gaf</i>	29
Kerk van Avereest en de Kadastrale atlas 1832 HenkJan Krikke, <i>over hoe de kerk door de jaren heen op kaart is gezet</i>	33
Avereesters en hun sterven Ignaath Simons, <i>wetenswaardigheden uit het overlijdensregister van de gemeente Avereest</i>	36
Sterke drank en schaats'nrieden (2) Jan Nijensikkens, <i>over uitglijders, winnaars en verliezers</i>	40
Van de redactie De redactie, <i>over de recente gebeurtenissen rond de HVA</i>	43
Kruispunt Langewijk - Kalkwijk omstreeks 1880. De kalkovens van de fa. Trip. Over de Kalkovenwijk lag toen een houten ophaalbrug. Ook te zien: Huize Boterman en draaibrug over de Langewijk.	

INLEIDING

"Evenals op de bergweiden de bijen nippen aan alle bloemen, zo vergasten wij ons aan alle gulden woorden", zo schreef Lucretius Carus Titus honderd jaar voor Christus in een niet voltooid leerdicht getiteld: "De rerum natura." Deze Romeinse dichter onderscheidt zich van andere Latijnse dichters door een opvallende aandacht voor de natuur. Volgens hem is het genot, de onverstoorbare gemoedsrust, het hoogste genot. Hij wilde met behulp van rede en poëzie zijn medemensen bevrijden van angst en somberheid. Men zou hem in zeker opzicht een optimist kunnen noemen. Hij gebruikte zijn literaire gave en zijn dichtertelijke passages om de aandacht van de lezer gespannen te houden en dat proberen onze scribenten ook. Jan Nijensikkens tot den Pol tracht dat te verwezenlijken in zijn artikel over drank en schaatsenrijden, in het besef dat je van Schiedam maar moeilijk kunt winnen. De hoogbejaarde mevrouw A. Sieben-Kelder gaat de weg terug langs de Schutwijk en zij ontdekt dar er veel veranderd is in de tijd, maar dat er ook veel herkenbaars bewaard is gebleven. Henk Jan Krikke en Gerard Varwijk houden zich beschikbaar om opnieuw mee te varen met de Disponibel. De heer H.G. Hesselink vertelt met plezier over zijn E.D.S.-tijd en over de band met de mensen van toen: een band die tot op de dag van vandaag is blijven bestaan. Uit het historisch archief van Peter Makaske is er een artikel over een autobotsing. Van wijlen de heer A. Piel is er het vervolgverhaal over: "Het drama Gerrits Beerts van 't Oever." De schaapherder had gelijk: krek liek is, volk, hond tegen mij opstiet, of ie tegen Riek opstaet, liek is't, want verspeulen möt 't." Voorts zijn er nog bijdragen van Peter Makaske en Henk Jan Krikke over achtereenvolgens: de kerkklok en de kerk in Oud Avereest. Dinie Spieker vertelt in het dialect over haar herinneringen aan de kerstdagen. De Reest blijft ons ook nabij in de vervolgserie van Willem Wind. Verder zijn er bijdragen van de redactie en van Janny Slot, het beeldbepalend gezicht van de H.V.A. Zij vertelt ons opnieuw alles wat U weten moet en wat de bestuurstafel passeert. Ignaath Simons houdt zich bezig met de Avereesters en hun sterven. Mocht het heden U niet boeien, ga dan een eeuw terug in de geschiedenis. Ik wens U heel veel leesgenot in deze donkere dagen, want het gehoorde gaat onze oren vlugger voorbij dan het gelezene. Fijne Kerstdagen en een goede jaarwisseling.

Peter W. van Buuren

VAN DE BESTUURSTAFEL

Nieuwe leden

In de periode 1 september - 15 november hebben we de volgende nieuwe leden mogen begroeten.

J. Esselink, Balkbrug	H.J. Drost, Dedemsvaart
G. Wolters, Assen	J.H. Weekamp, Dedemsvaart
H. Wessels, Uithoorn	A. Knol-Luten, Emmen
W. Wübbels, Zwolle	R. Lubbers, Nieuw Roden
A. Broek, Balkbrug	C. van Linge, Dedemsvaart
K. Mijnheer-Hans, Dedemsvaart	J.A.M. Plattel, Oud-Beijerland
D. van Diepen, Dedemsvaart	

Uitloten certificaten

Onze vereniging heeft in 1998 een actie gehouden, om financiële middelen bij elkaar te krijgen voor de bouw van de turfschuur. Eén van de manieren om aan geld te komen was de verkoop van certificaten à f 100,00 per stuk.

Op woensdag 18 december a.s., 's morgens om 10.00 uur, zal notaris Linde in het leshuis weer de nummers bekend maken van 10 certificaten, die worden uitgeloot. Het gaat om één certificaat ter waarde van f 250,00 (€ 113,45) en negen certificaten à f 100,00 (€ 45,38) per stuk.

Het bestuur wil graag aan de verplichting van uitbetaling voldoen, maar hoopt toch op schenking van het bedrag dat wordt uitgeloot.

"Kiekjesdag"

Het seizoen 2002 van de Historische Vereniging Avereest is enkele weken geleden afgesloten. Bestuur en vrijwilligers kijken tevreden terug. Het is een goed jaar geweest. Veel bezoekers wisten het kalkovencomplex weer te vinden. De vereniging telt inmiddels bijna 1400 (!) leden.

Wie wordt het 1400-ste lid? Hij/zij krijgt een leuke attentie aangeboden.

De "kiekjesdag" van het afgelopen jaar ligt bij velen nog vers in het geheugen. Het was een drukke, maar vooral gezellige dag voor de bezoekers en vrijwilligers van de HVA. Een goede reden om ook dit jaar weer een "kiekjesdag" te organiseren.

Op zaterdag 14 december kan men foto's (met name groepsfoto's) bekijken in de oudheidkamer van 's morgens 10.00 - 's middags 16.30 uur. De Historische

Vereniging Avereest heeft een grote collectie groepsfoto's van scholen, verenigingen, enz. Regelmatig worden er foto's (met namenlijst) toegevoegd. Soms worden er foto's aangeboden, waarvan niet bekend is wie er precies opstaan. De HVA hoopt op de "kiekjesdag" veel bezoekers te mogen ontvangen die de mensen op deze foto's, die worden tentoongesteld op A3 formaat, herkennen.

Behalve deze "kiekjesdag" wordt er in de turfschuur een beamer-presentatie verzorgd. Veel herinneringen zullen boven komen bij het zien van de oude plaatjes van Dedemsvaart en omgeving. De eerste beamer-presentatie zal plaatsvinden om 11.00 uur en vervolgens om 13.00, 14.00, 15.00 en 16.00 uur. Op vrijdag- en zaterdagavond zal de HVA op een meer historische wijze oude kiekjes van Dedemsvaart en omgeving laten zien, nl. met een toverlantaarn. De locatie waar dit gaat gebeuren is op het moment dat dit stukje wordt geschreven nog niet bekend.

Janny Slot-Kelder

UIT MIJN HISTORISCH ARCHIEF

De autobotsing

Door een defect aan de stuurinrichting is Zondagmorgen (27 Februari 1938) even voor het uitgaan van de Gereformeerde Kerk, de chauffeur Minekus, wonende te Ommen, die op weg was naar zijn familie te Lutten, met

Veel bekijks bij deze autobotsing.

Collectie Peter Makasse

de luxe auto van zijn zwager, de heer Drenth uit de Wethouder Molstraat, in botsing gekomen met enkele auto's, die waren geplaatst voor de vroegere onderwijzerswoning en school aan de Langewijk. De hierdoor ontstane ravage was niet onaanzienlijk. De beide wagens van de landbouwers H. Oosting van de Oostwijk en L. Knol van de Rollepaal, kregen ernstige schade. De onlangs nieuw aangeschafte auto van den Heer Oosting is nagenoeg waardeloos geworden. Ook de huurauto kreeg averij. De schade wordt door deskundigen geschat op f 2.000,-. Persoonlijke ongelukken deden zich niet voor. De chauffeur Minekus met vrouw en kind kwamen wonder boven wonder met de schrik vrij. Vanzelfsprekend bracht één en ander een hele consternatie teweeg, vooral toen een 6-tal kerkgangers bemerkten, dat hun rijwielen, welke tegen de hekken waren geplaatst, ook gedeeltelijk waren vernield. De burgemeester, Mr. J.M. Ravensloot, liet zich terstond uitvoerig door de politie ter plaatse voorlichten. Het onderzoek is nog gaande.

(Uit: Dedemsvaartsche Courant, d.d. woensdag 2 maart 1938).

Peter Makaske, amateur-historicus

HERINNERINGEN UIT MIJN E.D.S.-TIJD (1945-1950)

Toen ik in september 1944 bij Allan in Rotterdam werkte, solliciteerde ik o.a. bij de E.D.S. in Hoogeveen naar de functie van Inspecteur van Tractie (materieel) en werd prompt aangenomen. De directie van Allan liet mij echter niet gaan op grond van het BBA (Buitengewoon Besluit Arbeidsvoorwaarden) dat door de Duitsers was ingevoerd. Voor iedere mutatie moest men namelijk toestemming van de Duitse Overheid hebben, wilde men niet als dwangarbeider in Duitsland terechtkomen. Ik heb mijn aanstelling gelukkig in de "wachtkamer" mogen zetten, met de belofte dat ik, zodra de oorlog voorbij was ontslag kon krijgen en mocht gaan.

Twee dagen na de bevrijding in mei 1945 was het zover en stapte ik op de fiets (met houten banden) om in vier dagen de reis naar Hoogeveen en terug te ondernemen om mijn benoeming nog eens te bespreken. Begin juni vertrok ik, met achterlating van vrouw en kinderen, naar Dedemsvaart, dat mijn standplaats zou worden. Geregeld openbaar vervoer was er nog niet, maar ik kon met een gemotoriseerde dekschuit van Rotterdam naar Amsterdam reizen.

Vandaar vertrok ik de volgende dag met de Kamper Stoomboot naar Kampen, alwaar ik 's middags omstreeks 17.00 uur aankwam. Aan de kade stond o.a. een vrachtwagen van de E.D.S. Toen ik de chauffeur vertelde wie ik was, nam hij - behalve de vrachtgoederen die van Amsterdam kwamen en bestemd waren voor Dedemsvaart - mij ook graag mee. In het dorp aangekomen zocht ik een hotel op om te overnachten. De hotelier was een verre van vriendelijk man. Hij snauwde me toe of ik soms een NSB-er was, want in dat geval had hij geen plaats voor mij. Toen ik hem in dat opzicht gerust kon stellen, kon ik een bed en een bord eten krijgen.

Het DSM-depôt te Dedemsvaart.

De volgende morgen meldde ik mij bij de Chef van de Werkplaats, de heer Huisman, die blij was mij te zien en mij voorstelde aan het personeel ter plaatse. Zijn eerste zorg voor mij was het zoeken van een kosthuis. Ik kwam terecht bij de weduwe mevrouw Hurdelbrink, die met haar dochter ongeveer 10 minuten lopen van de werkplaats woonde. Ik kreeg een zolderkamertje dat ik (gescheiden door een tussenschot) moest delen met een onderwijzeres. Ik heb het er goed gehad.

's Middags werd ik door de chef-monteur Winters met een trekker, die op houtgas liep, naar het hoofdkantoor in Hoogeveen gebracht en werd daar allerhartelijkst ontvangen door de directeur, de heer G.J. Overeem, de boekhouder, de heer Nederhoed en de inspecteur van vervoer, de heer Rozeman. Ik had deze heren al ontmoet bij mijn sollicitatie in september 1944, toen ik nog op één dag per trein van Rotterdam naar Hoogeveen en terug kon reizen. Bij die gelegenheid kreeg ik toen te horen wat mijn taak in het bedrijf

zou zijn. Mijn nieuwe betrekking zou inhouden de zorg voor het onderhoud en aanschaf van het autobuspark dat door de oorlog veel geleden had, alsmede de opleiding van nieuwe chauffeurs. Voor mij betekende dit een uitdaging, waarbij ik niet gehinderd werd door een overmaat aan kennis bij het van mij gevraagde werk. Het autobusnet liep van Zwolle tot Groningen en van Meppel tot Ter Apel. Een zeer uitgestrekt gebied. De eerste weken besteedde ik aan het kennis maken met de verschillende depots en de medewerkers in Zwolle, Dedemsvaart, Coevorden, Emmen, Hogeveen en Assen. Hierbij kreeg ik de gelegenheid de inrichting van het bedrijf en het aantal chauffeurs te leren kennen. Door de Nederlandse Vereniging van Transportondernemingen (NVTO) en de PBNA (Polytechnisch Bureau Nederland Arnhem, een instelling voor schriftelijk onderwijs) waren schriftelijke cursussen uitgegeven ten behoeve van de opleiding van het personeel. Deze cursussen werden door mij wekelijks gegeven op de verschillende depots, waarbij ik zorg droeg eerst zelf een les goed te bestuderen alvorens de cursus te presenteren. In de loop der tijden groeide op deze wijze een band met het rijdend personeel, dat zeer gesteld was op het daaraan verbonden diploma, dat ook een financiële verbetering betekende. Dit alles bleek van groot belang, toen ik na enige tijd ook met het maken van dienstroosters werd belast. Ondertussen verzuimde ik niet mij bezig te houden met de aanschaf van nieuw materieel, voornamelijk autobussen en was vaak te vinden bij de Carrosseriebouwer in Hogeveen.

Tot 1 april 1947 werd een deel van het reizigersvervoer nog verzorgd door de tram op de lijnen Dedemsvaart-Coevorden, Coevorden-Assen, Hogeveen-Emmen en Emmen-Ter Apel. Het Trambedrijf, dat eigenlijk al vóór de oorlog was opgeheven, werd in 1941 (bij gebrek aan vervoermiddelen) weer van stal gehaald en in gebruik genomen. Gelukkig dat er nog voldoende locomotieven, rijtuigen en goederenwagens bewaard waren gebleven. De kolen werden verstrekt door het Rijks Kolenbureau en de buschauffeurs hadden geen moeite om weer over te schakelen naar hun vroegere functie van machinist of conducteur. Ik ging in de eerste jaren soms 's morgens om half 3 te voet van Dedemsvaart naar Hogeveen om daar als opzichter op de locomotief van de eerste tram, die om 6.30 uur vertrok van Hogeveen naar Emmen, mee te rijden. Dit tot verbazing van de machinist, die zoiets nog nooit had meegemaakt... Later kreeg ik een auto ter beschikking, een oude Chevrolet, waardoor ik meer werk verzetten kon en sneller bij ongeregelheden kon ingrijpen.

De heren Huisman, chef technische dienst, en Hesselink, inspecteur, bij één van de eerste bussen van de E.D.S..

Wat mij in het begin vooral opviel was het feit dat de oorlog in Drenthe minder sporen had nagelaten dan in Rotterdam, waar mijn gezin nog vertoefde. Zo bracht ik in het weekend (van zaterdagmiddag tot maandagmiddag), als ik thuis verbleef, vaak sinaasappels mee, die in Rotterdam zeer schaars, maar in Dedemsvaart te kust en te keur verkrijgbaar waren. Dit kwam, omdat de daarvoor vereiste bonnen door de lokale bevolking meestal niet ingeleverd werden. Teneinde onze oudste zoon Peter (8 jaar) wat te laten aansterken, verbleef hij een tijdlang bij mij in Dedemsvaart. Overdag ging hij naar school. Begin 1946 kreeg ik een woning (nu de praktijk van tandarts v.d. Drift) toegewezen, meer een krot dan een huis. Na overleg met mijn vrouw of we het aan zouden nemen of niet, besloten we er toch maar in te trekken, teneinde als gezin weer bij elkaar te kunnen zijn. De E.D.S. knapte het huis een beetje voor ons op. De verhuizing vond plaats met behulp van een truck met oplegger van de E.D.S., bestuurd door de chauffeurs G. Jans en A. Koops. De ene dag maakten we de heenreis en laadden de inboedel in en de andere dag 's morgens vroeg weer terug, met vrouw en kinderen. De nacht hadden we doorgebracht deels bij de kruidenier, de burens en bekenden, waar we op de vloer hebben geslapen. Onze bedden waren namelijk al ingeladen. We voelden ons spoedig thuis in Dedemsvaart en daar werd ons vierde kind, zoon Leo, geboren. Daarna was er gelukkig een groter huis, Hoofdvaart 26, (het staat er nog) voor ons beschikbaar met wat meer comfort. Zo hadden we nu geen pomp meer maar waterleiding en een echte WC in plaats van

Collectie H.G. Hesselink

Het echtpaar Hesselink met hun kinderen: Peter, Marijke, Gijs en Leo.

het "tonnetje" achter het huis. Een hele verbetering! We kregen toen ook een dienstmeisje: Hennie Lutterop. De kinderen gingen op school bij o.a. meester Van Zuiden, juffrouw Zomers en meester De Jager. Dochter Marijke viel de eer te beurt om, getooid in een lange witte jurk en een bloemenkransje in de haren, burgemeester De Widt en zijn vrouw bij hun inhuldiging bloemen aan te bieden. Haar vriendinnetjes waren Riekie Koers en Gretha Ham. Aan de vaart wonen hield ook in, dat de kinderen altijd gevaar liepen in het water te vallen en dat overkwam onze kleine Leo. Het liep gelukkig goed af. Zoon Gijs leerde echter schaatsen op de vaart, achter een stoel. En wie herinnert zich niet de turfschepen? of "Eltien Danes mit zien Golden Koetse"?

Wat betreft de chauffeursexamens liepen we bij de E.D.S. voorop in de vervoerswereld en stonden we op de tweede plaats van bekwaamheid bij de Nederlandse busbedrijven. De examencommissie bestond uit drie leden, te weten een onafhankelijke voorzitter, een technische deskundige uit het eigen bedrijf en één uit een buurbedrijf. Het duurde niet lang of ik werd benoemd tot voorzitter van de examencommissie van de vier noordelijke provincies, waardoor ik enige duizenden chauffeurs heb mogen examineren. Ons streven was altijd om de mensen te laten slagen, maar soms lukte dat niet. Als we bijv. merkten dat iemand de antwoorden van de schriftelijke vragen had overgeschreven van een collega, viel hij beslist af! De diploma's van onze

chauffeurs bracht ik altijd persoonlijk bij hen thuis en hield er een kort toespraakje bij, waaruit bleek hoe belangrijk ook de vrouw was als ze haar man door een goede verzorging en opvang hielp zijn werk goed te doen.

Onder de chauffeurs in het noorden werd ik dus een bekende, maar ook geziene figuur; iets wat mij bij mijn volgende bedrijven waar ik binnenstapte, van groot nut was. Zelf had ik ook een rijbewijs voor de bus en een echt chauffeursdiploma behaald. Zo kon het voorkomen dat ik bij extreme drukte ook kon bijspringen als reservechauffeur, zowel vanuit Dedemsvaart naar Zwolle als van Emmen naar Groningen en terug, maar uiteraard het meest in de nabijheid van mijn standplaats Dedemsvaart.

Bij sneeuw, mist, gladheid of ander bar weer, of op feestdagen, zoals kerst en oudejaarsavond, was ik gewend ergens op de meest onverwachte punten op te duiken om de chauffeurs een hart onder de riem te steken. Ook bij ongevallen was ik altijd zo spoedig mogelijk ter plaatse om met raad en daad bij te staan. Soms nam ik bij zo'n gelegenheid een controleur van de vervoersdienst mee om op onverwachte momenten de kaartjes van de reizigers te controleren.

Met mijn directeur heb ik het altijd goed kunnen vinden. Ik was er al gauw achter dat je best een potje bij hem kon breken als je het werk, waarvoor je was aangenomen, maar goed en op tijd klaar had.

Ik herinner mij ook nog goed de eerste toerritten na de oorlog. Daar bestond grote belangstelling voor, omdat deze toen nog bijna de enige mogelijkheid tot reizen boden. Vooral de boeren wisten er lange dagen van te maken: 's morgens om 6.00 uur (ná het melken) vertrekken en pas de volgende dag 6.00 uur (vóór het melken) weer thuis. Voor zo'n rit waren twee chauffeurs nodig, omdat de diensttijd niet meer dan 14 uur mocht bedragen. Zo vertrok eens een bus vanuit Coevorden om 6.00 uur 's ochtends, maar vóór die tijd had de chauffeur al de deelnemers uit de gehele omgeving bij hun boerderijen afgehaald en 's avonds moest hij iedereen weer thuis brengen. Het werk onder de twee chauffeurs werd dan als volgt verdeeld: chauffeur 1 vertrok met de bus van de garage in Coevorden om 04.00 uur en kwam in Valkenburg aan om ongeveer 14.00 uur. Ondertussen vertrok chauffeur 2 omstreeks 11.30 uur per trein van Coevorden naar Valkenburg en kwam daar tegen 17.30 uur aan om de dienst van chauffeur 1 over te nemen, waarop deze met het retourtje van chauffeur 2 per trein terug ging naar Coevorden. Het gezelschap, dat natuurlijk in een uitgelaten stemming verkeerde na het overvloedige diner, was na vertrek uit Valkenburg nog niet tevreden en beval chauffeur 2 nabij Gennep nog eens een

plaats te zoeken om "op te steken". Er wás weliswaar een gelegenheid, maar er brandde nergens meer licht... De chauffeur was echter niet zo goed of hij moest de kroegbaas en echtgenote uit bed bellen. In nachtkleding bedienden deze het gezelschap op hun wensen en ook de chauffeur werd niet vergeten. Vervolgens kwam het gezelschap, moe maar voldaan, tegen 6.00 uur in Coevorden aan. De chauffeur (u raadt het al, dat was ik toevallig) moest daarna de bus nog uitvegen en parkeren en kwam pas tegen 8.00 uur terug in Dedemsvaart en kon toen ook gaan slapen ... Wat een dag!! Wie denkt dat dit een uitzondering was, heeft het mis, want zulke ritten kwamen in het hoogseizoen herhaaldelijk voor.

Een ander voorbeeld van bijspringen kwam voor op de zaterdagmiddag vóór Sinterklaas, als iedereen naar de stad wilde om nog gauw wat cadeautjes te kopen. Er waren dan zóveel reizigers, dat een tweede bus nodig was voor bijv. van Dedemsvaart naar Zwolle. Na enkele uren kwamen die reizigers bepakt en bezakt weer terug, zodat de tweede bus opnieuw in actie kwam. Nee hoor, de chauffeurs hoefden mij niks meer te leren! Het was nog in de tijd dat we conductrices in de bus hadden, die dan bij meerdere bussen onderweg overstapten om elke bus te bedienen. Dat was b.v. ook het geval op maandagmorgen, als men met de vroege trein van Zwolle naar de randstad moest.

Ook een deel van mijn werk was het plaatsen van halteborden langs de busroutes. Tezamen met de afdeling Vervoer, deelden we de lijnen zo goed mogelijk naar tariefsecties in. We waren dan een hele dag onderweg en genoten met ons drieën de lunch ergens midden in de Drentse rimboe, waar we bij een afgelegen boerderij pauze hielden. Vaak riep de boer of de boerin ons dan binnen voor een kommetje drinken.

Soms hield ik ook wel een lezing voor de Plattelandsvrouwen, om te vertellen hoe het busbedrijf in elkaar zat. Ik zie nóg de aandachtig luisterende, ijverig breiende vrouwen voor me....

Bijna zou ik de bouw en ingebruikname van een nieuwe garage en werkplaats in Dedemsvaart vergeten. De oude gebouwen waren op het einde van de oorlog ten dele afgebrand, waarbij ook vier autobussen verloren gingen.

Wat het werk aangaat heb ik een geweldige tijd bij de E.D.S. doorgebracht. Het heette wel: "Hij is overal, ook als we hem kunnen missen als kiespijn". Toen ik echter na 5 jaar de kans kreeg mijn positie te verbeteren, door in te gaan op een tip die collega's van andere bedrijven mij gaven om te solliciteren als bedrijfsleider bij de TET in Enschede, heb ik die kans gegrepen. Voor onze

schoolgaande kinderen was dit ook gunstiger.

Bij mijn afscheid kreeg ik van het Dedemsvaartse personeel een vulpen met bijbehorend schrijven: "Om de puntjes op de i te zetten". Eén chauffeur deed niet mee: Berend Koiter. Hij was de mening toegedaan dat men beter soep van mij had kunnen koken. Ik heb hem een hand gegeven en bedankt voor zijn prachtige getuigschrift! Van depot Emmen kreeg ik te horen: "Inspecteur, ook al was je soms een reuze rotvent, tóch mochten we je graag, omdat je onze taal zo goed kon verstaan en spreken".

Met pijn in het hart heb ik het bedrijf verlaten. De band met de mensen van de E.D.S. is echter tot op de dag van vandaag blijven bestaan.

Vlissingen, 1 oktober 2002.

H.G. Hesselink

HOOGVEENBEEK DE REEST VAAK BEDREIGD (20B)

Het aanbod kopij voor het vorige nummer van het orgaan was zodanig, dat een deel van het 21e artikel over de Reest moest blijven "staan" tot dit nummer. Hierna volgt dat deel.

De ABR-voorzitter zegt niet zo zeer tegenstander te zijn van een hoger peil in de Reest. "Met uitzondering van dit jaar is het de laatste jaren heel droog geweest in het Reestdal en had er best wat meer water beschikbaar mogen zijn. Als men echter naar een peil wil dat het water twintig centimeter onder het maaiveld komt te staan, dan kunnen we wel vertrekken. Dan kunnen we niet meer op het land terecht. Daar moeten we dus gewoon tegen zijn. Er moet nog wel een gewas op te verbouwen zijn en er moet ook vee kunnen lopen. Ik heb er overigens vertrouwen in dat men niet tot zo'n extreem hoog peil zal komen. Naar mijn gevoel moeten de reservaatgebieden in eigendom en gebruik blijven bij particulieren. Dan gebeuren er niet zulke rigoreuze dingen. Het gaat namelijk niet alleen om de gronden pal tegen de Reest aan, maar ook in aangrenzende gebieden, zoals bijvoorbeeld het Westerhuizingerveld, waar een voldoende drooglegging moet zijn om niet met problemen te worden geconfronteerd. Een hoger peil doorvoeren moet ook een stuk vrijwilligheid als basis hebben. Op Landschapsgronden kan desgewenst verder worden gegaan dan op niet verworven gronden, maar er zal ook rekening moeten worden gehouden met de burens. Het gaat ook niet aan om op voorhand te zeggen, dat

we niets willen en niets doen. Het hele Reestgebied is gewoon niet honderd procent agrarisch te houden. Maar het gaat natuurlijk ook niet aan om je door de ander onder de voet te laten lopen. We zullen gewoon de mogelijkheden, die zich voor doen, moeten pakken. Anderzijds hoeven we ook niet alles voor zoete koek te nemen”.

Het stoort Ten Kate, dat het beleid niet altijd gelijk is en vooral dat het niet altijd even duidelijk is. Daarmee doelt hij met name op het beheer. Als gevolg van andere inzichten en technieken is men meer dan eens zoekende wat het beste is. "Er moet voorkomen worden dat het land wordt met "lange rotzooi" er op. Naar mijn gevoel blijft het kunnen oogsten en vee laten grazen de beste vorm van beheer". De ABR-voorzitter zegt zich niet ongelukkig te voelen door aan de rand van de Reest te wonen, ook al is er sprake van een zekere handicap. "Ik mag mijn grond bewerken zoals mij dat het beste lijkt, met uitzondering van een aantal dingen, die ik moet nalaten". Verwacht Ten Kate ooit de dag te beleven dat Agrarisch Belang Reestdal kan worden opgeheven? "Die vraag hebben wij ons al wel eens gesteld. Er is immers al veel geregeld. Er blijven overigens nog steeds zaken spelen, waar we best nog wel een mening over willen geven. Vooralsnog zie ik nog geen opheffing. Op termijn acht ik het niet onmogelijk”.

HOOGVEENBEEK DE REEST VAAK BEDREID (21)

Meppel is door de eeuwen heen (het is intussen al een aantal keren in de Reest reeks aangestipt) een verzamelpunt van waterwegen geweest. Onder meer de Reest stroomde langs en door een deel van de stad en veroorzaakte van tijd tot tijd wateroverlast. De Wold Aa zorgde overigens veel vaker en veel ingrijpender voor het blank zetten van een deel van de stad. Welk aandeel de Reest in de wateroverlast in Meppel heeft gehad valt ook niet exact aan te geven. De meest beruchte overstroming, die men zich in Meppel nog het best voor de geest kan halen, is die van de Sinterklaastijd 1960. Toen bedienden heel wat inwoners zich (weer) van een bootje om zich te verplaatsen. Na de komst van het gemaal Zedemuden bij Zwartsluis is de wateroverlast heel sterk teruggedrongen, omdat toen het water van het Meppelerdiep, heel vaak opgestuwd door de westenwind, naar het Zwartewater kon worden gemalen. Ton Henzen, destijds chef van de stadsredactie van de Meppeler Courant, liet horen dat de krant steeds minder aandacht aan de overlast in natte periodes besteedt, temeer

Foto Jan Dijkema

Het Reestdal bij Meppel.

omdat de stad zelf intussen van overstroming is gevrijwaard. "Het komt in feite neer op een foto met een onderschrift van een paar regels. Het waren en zijn vooral wat gebieden buiten de stad, die blank kwamen en komen te staan". In elk geval heeft de Meppeler Courant geen archief, behoudens de kranten zelf, waarin van wateroverlast melding werd gemaakt. Zo nodig zijn hieruit snel een aantal feiten te putten. De Meppeler bibliotheek heeft me (helaas) ook niet aan meer feiten kunnen helpen. Uit de door de Provinciale Bibliotheekcentrale Drenthe verstrekte informatie is de rol van de Reest terzake de wateroverlast ook niet exact aan te geven. Een bewoner van het aan de Reest grenzende deel van Meppel zei me, dat de rol van de Reest maar beperkt is geweest. Eén van de mensen, die zich diverse overstromingen in Meppel (overigens niet direct door toedoen van de Reest) voor de geest kan halen, is de Dedemsvaarter Jan Dijkema. Hij is in Meppel geboren en woonde daar tot zijn dertiende. Hij herinnert zich onder andere ook een Sinterklaastijd. De cadeautjes waren al gekocht en verstopt in de kelder. Het sterk wassende water drong ook de kelder van het gezin Dijkema binnen en daar dreven de presentjes op een gegeven moment rond...

Bij sommige mensen heeft wel eens veertig centimeter water in huis gestaan, maar dat was niet het geval toen het NOS-journaal de situatie in Meppel in beeld wilde brengen. Er moest heel wat in scene worden gezet om er een aansprekende reportage van te kunnen maken. Dijkema herinnert zich ook de militairen in de straat, die moesten helpen met het evacueren van meerdere

gezinnen uit getroffen huizen. Ook dat er op veel plaatsen zandzakken voor de deur lagen, om het binnen dringen van het water zo lang mogelijk te voorkomen. "Meer dan eens zijn we op de fiets door het water naar school gegaan. Dat vonden we schitterend. En wat denk je van de golven na het passeren van een auto?", laat Dijkema horen. "Benedenstrooms van de Wold Aa was het altijd raak, mede door een smalle brug, die enorm opstuwend werkte. We hadden er gewoon geen behoefte aan om in die dagen te gaan kijken hoe de situatie in het zuiden van Meppel was. We hadden immers zelf het water in en rond de woning staan en hoefden daarom niet elders vertier te zoeken".

Willem Wind

Gedurende langere tijd "loopt" in dit orgaan een reeks artikelen over het grensrieviertje De Reest, terwijl er nog enkele volgen. Om die artikelen te kunnen schrijven heb ik een groot aantal bronnen geraadpleegd, te weten: Archieven gemeenten Avereest en Zuidwolde en waterschappen Benoorden de Dedemsvaart en De Vechtlanden. Artikelen in Dedemsvaartse Courant, Drentse Courant, De Landbode, Meppeler Courant, De Sallander en Zwolse Courant. Artikel Rein Schut in Meppeler Courant. Aquatisch onderzoek zuiveringschappen. Beheersplan Reestdal van Het Overijssels Landschap. Bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente Avereest, J. Drent. De Overijsselse wateren, W. Staring en T.J. Stieljes. De voormalige kloosters in Drenthe, J.S. Magnim. Drenthe en zijn waterschappen, G.A. Coert. Drenthe in de kaart gekeken, G.A. Coert. Drenthe in detail, G. Hidding. Drentse Rijwielvierdaagse, toelichting bij routes 1993. Drentse willekeuren, J. Heringa. Expositiegids bruggen, R. Veeningen. Feiten uit het verleden van Avereest, A. Piel. Gesprekken met bewoners uit het gebied. Grasduinen, Overijssel-nummer juni 1993. Handboek Natuurmonumenten. Handboek Overijssels Landschap. Het Drents Landschap, eindredactie J. Abrahamse.

Het Overijssels Landschap.
Historie van Lutten en Slagharen, J.H. Kleine Staarmann.
Historisch-geografisch onderzoek.
Jaarboek Het Overijssels Landschap, mr. H. Schelhaas, G. Dekkers en C.J. Post.
Kwartaalorganen van Het Overijssels Landschap.
Kwartaalorganen van de Historische Vereniging Avereest.
Maandblad De Mars, april 1975, ir. D.M. van der Schrier.
Milieu-onderzoek ISP.
Noorderbreedte, juni 1977, ir. H. van Nes.
Overijssel, aspecten en perspectieven, dr. V. Westhoff.
Provinciaal Beleidsplan Drenthe.
Raadsverslag vaststellen bestemmingsplan buitengebied Avereest.
Reest en AA, leeronderzoek studenten Universiteit van Amsterdam.
Rivieren van Noord-Nederland, meerdere auteurs.
Stromen, schutten, vaarten en voordren, G.A. Coert.
Systeemonderzoek Reestdal.
Tijdschrift KNMH, Het land van de Reest, dr. H.A. Visscher.
Twentse Spreukenkalender.
Verbeteringsplan commissie afwatering Zuidoost-Drenthe-Noordoost-Overijssel.
Verslag bespreking oprichten (hoofd)waterschap.
Waterhuishoudingsplan Drenthe.
Waterstaat in Overijssel, redactie ir. H. Wieringa.
Wie water keert, die water deert, E. Egberts.
Zeven eeuwen Zuidwolde, L. Huizing.

VAN SCHUTWIJK NAAR STROOMWIJK

Na het verschijnen van mijn artikel "Van Schutwijk tot Humosa" in 1998, werd mij gevraagd om eens wat meer te vertellen van de Schutwijk en de Stroomwijk uit de tijd van vroeger. Ik heb daar mijn jeugd doorgebracht.

Schutwijk en Stroomwijk

De Schutwijk, daar kwamen wij daag'lijks langs op weg naar school. Wij, dat zijn mijn broer Egbert en ik. Wij waren bij een oom en tante, een broer en zus van mijn vader, omdat onze moeder overleden was; daarvoor waren wij nog bij mijn grootmoeder. Deze is overleden toen ik 11 jaar was. Mijn tante zei: "Als

Foto Janny Slo-Kelder

Oostelijk van de boerderij van Baard-Hein liep de Stroomwijk.

je moeder nog geleefd had, was je naar deze school (de Tuinstraatschool) gegaan, daar ga je nu ook heen!" Het was elke dag een uur lopen heen, en 's middags terug één tot anderhalf uur; dat duurde altijd langer. Mijn oom en tante (broer en zuster) waren nog gewoon thuis. Mijn oma is 85 jaar geworden (mijn tante 86, mijn oom 70 jaar). We woonden aan de eerste wijk boven Sluis 6, de Stroomwijk, waar vooraan Baard-Hein woonde, aan het Rheezerend. De boerderij van Baard-Hein staat er thans nog (Rheezerend 5). Vanaf daar moesten we 15 min. lopen; daar woonden in een dubbele woning de familie Zomer en de familie De Vogel. Nog een klein eindje verder woonden wij. Het huis van mijn oom en tante "keek uit" over de Stroomwijk en in de verte het Colenbrandersbos. Naast het huis was een welput.

Tussen onze huizen was een dwarspad gelegen, dat liep vanaf onze woningen over twee slagen land naar de Schutwijk; tussen deze twee slagen land was een slootje met een brede plank er over. Langs de Schutwijk liepen we naar voren tot de fam. D.(Daniël) Bos, "Huize Nooitgedacht" (Schutwijk 2). Daar moesten we linksaf over de brug, die over de uitmonding van de Schutwijk lag en dan verder langs de zuidkant van de Moerheimstraat. Daarna over het vonder bij Schuiling en dan over de brug bij "Humosa" naar de andere kant van de Moerheimstraat (noordkant). Zo liepen we naar de Tuinstraatschool. Bij Schuiling was er een lange laan met bomen, de Singel genoemd, die uitkwam op de Moerheimstraat. Deze laan is nog steeds te herkennen.

In 't begin gingen we naar de school, daar waar nu het gebouw "Het Centrum" is. Toen ik in de 3e klas zat werd er verhuisd naar de nieuwe school in de

Tuinstraat; ik meen in 1923.

Lize Burgers nam Jo Bos mee naar school, die niet goed kon zien. Later deed ik dat van de 3e tot de 5e klas. Met Jo Bos kwam ik ook wel bij haar tantes, die op huize "Humosa" woonden. Jo Bos kreeg later een andere bril en ging naar een school dichterbij. De Schutwijk begon bij de fam. D. Bos ("Huize Nooitgedacht"). Naast hun huis was een stroomduiker (nt 1), "de duiker" zoals men die noemde. Het was stromend water en dat kwam van de eerste wijk boven Sluis 6, de Stroomwijk. 's Winters, als het had gevoren, was daar het ijs onbetrouwbaar. De Schutwijk was een diep water met een steile wal. Langs dat water was een pad en een zandweg van 1,5 m breed. Het pad was smal, want zowel het pad als de zandweg gingen van het bouwland af. Mijn tante waarschuwde ons om niet te dicht bij de Schutwijk te komen, "...want dan kun je verdrinken, de wal is steil", "...daar kom je niet meer uit" (nt 2). Gelukkig was het pad aan de binnenkant van de zandweg en niet langs de waterkant. De Schutwijk begon bij de fam. D. Bos, aan de andere kant van de inmonding van de Schutwijk (westelijk) woonde de fam. Harm Bos, een broer van D. Bos. De Schutwijk liep door tot de 11e wijk. Even voorbij ons dwarspaadje van Schutwijk naar Stroomwijk was een zijwijk, die wij de Dwarswijk noemden. Deze kwam van - en had een verbinding met - de Samenwijk. Ik weet niet of deze Dwarswijk nu nog bestaat en of er nog huizen staan. Aan het eind van de Dwarswijk stond een dubbele woning en in de buurt stond ook de grote schuur van de heer Biewinga. Aan het einde van de Schutwijk stonden 2 woningen, daar woonden de fam. Nieuwenhuis en de fam. Wunnink. Achter het grote herenhuis "Nooitgedacht" stond een grote schuur en het huis van de fam. Reurink, thans staat daar de woning van W. Wolhuis. Veel is er veranderd, maar er is ook nog veel van vroeger herkenbaar.

J. Sieben - Kelder

1). Deze stroomduiker, eigenlijk een stuw, regelde het waterniveau van zesde pand van het kanaal de Dedemsvaart.

2). Waar de grond en het land geleidelijk stijgen, bevindt zich de Schutwijk, de laatste aftakkende zijwijk van het vijfde pand van de Dedemsvaart. De wijk en het waterpeil zijn daar laag en de oeverwal dus hoog en kennelijk ook steil.

De Stroomwijk is de eerste aftakkende zijwijk van de Dedemsvaart boven Sluis 6.

EEN EEUW GELEDEN

Uit de "Dedemsvaartsche Courant" van 1902

1 October:

Gevraagd

aan de Coöp. Stoomzuivelfabriek "DE GOEDE VERWACHTING" te Den Oosterhuis

een flink bij-der-hand Persoon

die gewogen is in het machinevak opgeleid te worden, niemand, eenigszins met het vak op de hoogte.

Salaris nader overeen te komen.
Aanmelding tot en met 8 October bij den Directeur.

- Gymnastiek-Onderwijs voor Kinderen.

Toestel-oefeningen, Lichaams-houding, Passen, Gymnastische Spelen. Elken Zaterdagvoormiddag les. Aangifte van leerlingen bij A. van der Meer, gedipl. gymnastiek-onderw.

- Staat ter dekking: Een Tesselsche Ram bij Bart Wunnink, v66r aan de Gaffelwijk. Dekgeld 20 Cent.

4 October:

- De Heer Piek, Mevrouw Piek-Pluijgers en hunne dochter Aleida Margaretha geven kennis van het overlijden van hunnen Vriend HERMANNES STOEL. Ruim 30 jaar heeft hij ons zijne trouwe diensten gegeven, in ons lief en leed heeft hij steeds hartelijk gedeeld, zoodat zijne nagedachtenis door ons in eere zal worden gehouden. Eikenoord a/d Dedemsvaart, 26 September 1902.

- Voor de vele bewijzen van deelneming ons betoond, gedurende de ziekte en het overlijden van onzen geliefden Vader, Behuwd- en Grootvader, HERMANNES STOEL, betuigen wij onzen hartelijken dank, inzonderheid aan den WelEd. Heer en Mevrouw Piek-Pluijgers en hunne dochter Aleida Margaretha. Uit aller naam H. Stoel. Lutten, 4 October 1902.

Unie-Collecte!

Belanghebbenden in de CHRISTELIJKE SCHOOL op de Kalkwijk worden be- leefd verzocht hunne bijdrage gereed te houden.

geboren in 1902, om prijzen van f 12,50, f 10,-- f 7,50, f 5,-- en f 2,50. Aangifte tot deelneming op den keuringsdag vóór 's middags één uur. De Stieren moeten het eigendom zijn van leden der Landbouwvereniging. Het Bestuur der Landb.-vereniging "Dedemsvaart en omstreken": B. Berends Az., Voorz., - J. Hamming, Secr.

- STIERENKEURING. Vanwege de Landbouwvereniging "Dedemsvaart en Omstreken" zal op Woensdag 22 October e.k. des middags 2 uur, aan de Markt te Avereest, eene KEURING worden gehouden van STIEREN,

11 October:

-Dedemsvaart. De koopman Hk. L. alhier had Donderdagmorgen een leelijk buitenkansje. Terwijl hij bij één zijner klanten op de Kalkwijk in huis

was, en zijn met eenige honden bespannen kruidenierswagen eenige oogenblikken onbeheerd liet, gingen door een of andere oorzaak de honden op de loop en kwamen met kar en al in de Kalkwijk terecht. Kar en honden waren spoedig weer op het droge, maar het laat zich denken, dat van de inhoud der kar niet veel terecht kwam.

- Ondertrouwd: H. Vos en H. Linde, Dedemsvaart, 9 Oct. 1902.

- Bestuur en Commissarissen der Coöp. Stoomzuivelfabriek "De Goede Verwachting" te Den Oosterhuis maken bekend, dat door de benoeming van den heer R. Prins, Sponturfwijk, Avereest, in de vacante betrekking is voorzien. Namens het Bestuur: M. Middelveld, Directeur.

15 October:

- Dedemsvaart. Zondagavond omstreeks half elf heeft op de Samenwijk weder een vechtpartij plaats gehad, waarbij op een ergerlijke wijze van het mes is gebruik gemaakt. Jan Gorthuis, met zijn vader en moeder uit de herberg van J. Tromp komende, werd een eindweegs op de Samenwijk door eenige jongelieden aangerand, waarvan een tweetal het mes trokken.

G. werd geducht toegetakeld: hij kreeg niet minder dan 8 sneden over zijn kleeren, waarvan één bijna ½M. lang, welke tot op het hemd ging; lichamelijk werd hij echter niet verwond. De politie, die de zaak in handen heeft, is de vermoedelijke daders op het spoor, nl. Ad. N. en Gt. O., beiden ontkennen.

22 October:

- Naar men ons mededeelt is voor liefhebbers van bloemen in de school van den heer A. v.d. Meer een in vollen bloei staande ARALIA SIBOLDIA te zien.

5 November:

- Zoo de Heer wil en zij leven hopen 10 Nov. onze geliefde Oom en Tante HENDRIK PLUIM en HILLIGJE VAN DIJK aan De Pol, Avereest, hunne

Geboren:

KOENDERT,

zoon van R. HARTMAN Kz. en A. HARTMAN—KREUZEN.

DEDEMSVAART, 7 October 1902.

Glazen kerkhof- Bordjes,

Zerken, Kruizen, Kransen.
enz.
bij J. J. RUIJFF, Kalkwijk, Dedemsvaart.

De ondergetoekende bericht, dat hij een

Pettenzaak

aan zijn winkel heeft verbonden. Hopende zich aller vertrouwen waardig te maken,

W. MEIJERINK.

vijf-en-twintig-jarige Echtvereniging te herdenken. Hunne dankbare Neef en Nicht: J.F. Pluim - M. Pluim-Timmerman. Sluis 4, Balkbrug, 4 Nov. 1902.

15 November:

Wegens mijn hooge jaren en langdurig lidmaatschap der Kamer van

Verloren:
Een PORTEMONNAIE van 7 à 8 Gulden.
Terug te bezorgen tegen goede belooning
bij RIJKERS aan de Markt.

Koophandel en Fabrieken
wensch ik bij de verkiezing op
Dinsdag a.s. NIET weder in
aanmerking te komen. J.Mol.

26 November:

- Gevestigd te Avereest: H. Habermehl, Arts.

— Een oud vertelseltje.
De *Zw. Ct.* geeft een reeks „Overijs-
selsche vertelseltjes“, waaraan de volgende
anecdote is ontleend:
Aan een stadje, aan de grens van Over-
ijsel, stond in het begin der vorige eeuw
sedert lange jaren een predikant, wiens
naam op „of“ eindigde en dien de schrijver
Lathof noemt. Hij was een voortreffelijk
man met acht dochters, allen flinke knappe
meisjes, die geleerd hadden de handen uit
de mouwen te steken. Allen traden in den
echt, en toen de vader de plechtigheid van
de laatste huwende dochter inzeggende, stond
een gedeelte van het talrijke publiek op
en zong hem toe:
God lof!
Lathof
Is van zien leste dochter of.

6 December:

- Christelijke Zangvereniging
"Looft den Heer" te Oud-
Avereest. Eere-Voorz. Dr.
J.A.C. van Leeuwen. Directeur:
de heer L. ten Kate. - 6de.
Uitvoering op Zondag 7
December a.s. in de Kerk te
Oud-Avereest. Aanvang 6½
uur. Entree: f 0,25 en f 0,10 ten
voordeele der armen.

10 december:

Ijssclub "Volharding", Sluis 7. Bij
de hardrijderij op Donderdag
11 December. Hoornmuziek op
de baan.

Peter Makaske, amateur-historicus

DECEMBER

Het is alweer December en det is een moand met twee grote feestdaag'n, waarvan natuurluk Karsmis de grootste feestdag is. Dan kriege wi'j old en nij maar over die Karsdaag'n giet dit keer mien verhaal. As kind herinner ik mij det

wi'j zo tegen Karsmis op zuuk gong'n in het bos noar mos; det kwaamp dan op de bodem van het karskribbegien. Va gonk dan uut de denn'n de mooiste uutzuken veur in de kamer. Een grote emmer zaand wunn'n der haalt en doar stunt dan de boom in. As kinder moggen wi'j die help'n optug'n, wat arg mooi wark was. Het was toen nog de tied da'j echte keersies in de boom hadd'n, die op een kniepertien e'zet wunnen en dan kwaam'm ze in de boom. Ok had moe ronde koekkies e'kocht met een gaten in 't midden en doar deden wi'j dan een touwgiën deur en moe knupte ze an een takke van de denne. Verder nog wel wat aandere snipsnoorderije, alles an een takkie en dan d'r niet meer an kom'm. Het was veur Kastoamd, dan pas moggen wij der wat van smikkel'n. Het kribbegien kwaamp onder de boom te stoan en moe zette de beelties d'r in. De oamd veur Karsmis stak va de keersies an en dan moggen wi'j de lieties zin'g die wi'j in de schoele e'leert hadd'n en moe zunk dan met oons met. De pietereulielaampe was dan uut vanzelf, allent de keersies an en det is mij tut an de dag van vandage bij e'bleem'm. Het koussien stunt dan rood gliuend te braan'n en op het fenuus stunt de soep te trekk'n veur eerste Karsdag. As wi'j uut e'zung'n waar'n, steuk va de laampe weer an en bleus de keersies uut; die mussen immers met Karszondag ok nog eem'm an. De eerste Karsdag met va noar de nachtmissen en det was vake deur de sni'j en met dikke sni'jball'n onder de klomp'n; zo schuvel'n wi'j noar de karke. Doar was het hardstikke kold, maar in de volle karke waar'n wi'j zo weer een beettien warm. Uut de karke weer de keersies an. Moe had dan ondertuss'n het beeltien van het kintien in het kribbegien e'legt, bi'j de beelties van Jozef en Maria, de os en de ezel, want zo is het Karsverhaal. Moe had eigengebakk'n stoete met rozien'n d'r in en noa het eet'n weer noar bedde, want het was nog te vrog um op te bliem'm. S'oams de keersies nog weer an en dan moggen wi'j de boom plunder'n. Wij hadd'n d'r lange genog noar e'keek'n. Noa tweede Karsdag moss'n wi'j weer noar de schoele um Karsmis te vier'n met de zusters van het klooster op Slaghaar'n. Eerst noar de misse in de kapel en wat zung'n de zusters mooi en wat stunt in de kapel een mooie karskribbe! Wi'j keek'n oons de oog'n uut de kop. Dan noar de schoele en doar verwenn'n de zusters oons dan met verschillende soorten brood, deur de keukenzusters e'bakk'n. Allemoale een appel en een sinasappel met noar huus en dan vrij tut noa Driekoning'n. Het is meer dan zeum'tig joar e'leden en toch lig het mij nog heel goed bi'j.

Dinie Spicker

Ter gelegenheid van het afscheid van inspecteur Hesselink van de EDS werd deze personeelsfoto op 9 oktober 1950 gemaakt. **Staan** v. l. n. r. L.A. van 't Zand, H.L. Speek, J. Korterink, H.Th.M. v.d. Nulft, H. Driessen, H. Wesselink, W. Nijhuis, J. v. Goor, R. Pouls, R. Tempelman, G. Nijland,

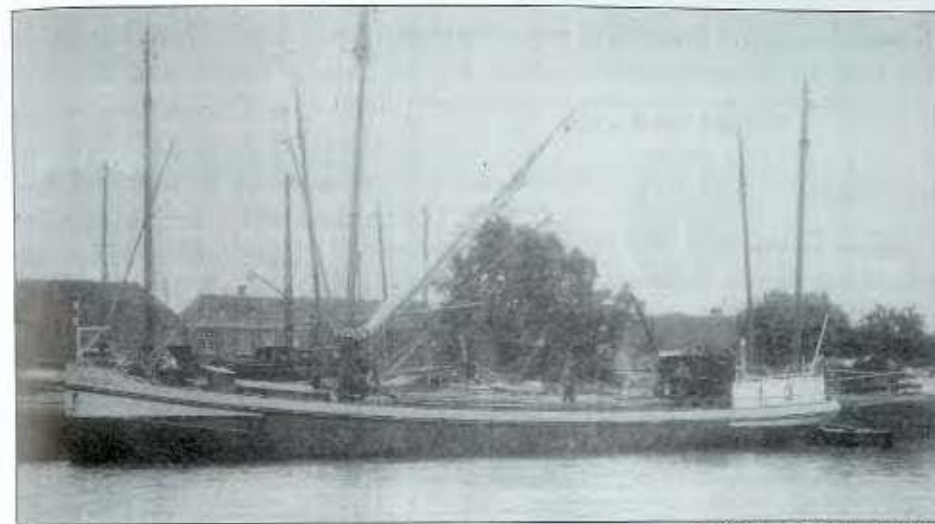
J.Koers. **Zittend:** R. Hidding, H. Stegeman, H.G. Hesselink, J.Hesselink-v.d. Vliet, J. Vugteveen, G. Jans, A. Koops
Vooraan: J. Lente, H. Zandbergen, M. v.d. Laan, J.H. van Tolie, G. Kieft.
Niet op de foto vanwege dienst: A. Bakker, A. Jager, G. Kieft en B. Koiter.

HET VRACHTSCHIP "DISPONIBEL"

De "Disponibel" heeft talrijke jaren het kanaal de Dedemsvaart bevaren. Dit schip was het derde schip van de Sluziger schipper J. (Jansen) Blomberg en werd in 1922 gebouwd op de scheepswerf van H. Apperlo te Zwartsluis. Blomberg had eerst een houten tjalk en vanaf 1909 een klipperaak met de naam "Johanna Christina", genoemd naar zijn toen overleden echtgenote. Blomberg wilde vooruit en het ging hem klaarblijkelijk voor de wind, want 13 jaar later, in 1922, liet hij de "Disponibel" bouwen. Blomberg was toen 56 jaar.

Luxe Motor

De "Disponibel" was een zeilschip met een ingebouwde motor en had een laadvermogen van 165 ton. Een schip van dit scheepstype werd genoemd "Luxe motor". Het was een modern en comfortabel schip. Het schip had een stuurhut, die later iets is vergroot; eerst was het alleen maar een zgn. stuurkast (=kleine stuurhut). De afmetingen van de "Disponibel" zijn: lengte 30,1 m, breedte 5,36 m, inzinking (diepgang) geladen 1,86 m, ledig 64 cm. Aan de buitenzijde van de "Disponibel" bevindt zich het, nu nog steeds goed zichtbare, ijkmerk. Een ijkmerk is een merkstreep op de zijkant van de romp van het schip met daarop geschreven het tonnage (gewicht) van de lading van het schip als het tot dit ijkmerk in het water ligt. De mast van de "Disponibel" had in de begintijd, als zeilschip, twee gieken: een voorgiek en een achtergiek. Daar het schip dus gebouwd is als zeilschip en als motorschip, kon volstaan worden met een motor van 45 pk, een Deutz-Brons motor. Later werd het motorvermogen van het schip belangrijker en is de Deutz-Brons vervangen door een veel krachtiger Volvo-Penta dieselmotor met een vermogen van 100 pk, want zeilschepen konden de concurrentie met motorschepen niet volhouden en dat gold ook voor de "Disponibel". Zodoende had de mast sindsdien alleen nog maar een hijsgiek voor het takelwerk bij het laden en het lossen van stukgoed, zoals zakken met meel of veevoer. De hijsgiek was afkomstig van het beurtschip, dat van Amsterdam op Blokzijl en Steenwijk heeft gevaren. Bij één van de eerste tochten van het schip bleek de boeg van de "Disponibel" niet sterk genoeg en is toen door de ijsgang beschadigd. Daarop werd de boeg met extra ijzeren platen versterkt. Het voorste gedeelte van het schip, vóór de mast, wordt de kist genoemd. De dekschotten rusten op V-vormige merkels waarlangs het water naar het gangboord kan lopen. De "Disponibel" blijkt nog de originele merkels te

De "Disponibel" uit 1922.

Collectie Gerard H. Vavrijs

hebben. Eveneens zijn nog de oorspronkelijke keggen aanwezig, waaraan het dekzeil met de schalklatten kan worden bevestigd. Blomberg heeft veel met dekzeil gevaren om de lading droog te houden.

In het vooronder waren twee bedsteden, met daar onder de vloer ruimte voor de spullen van de scheepsknechten. Die ruimte heette ook wel de hel.

In de oorlogstijd (in 1945) kwam het schip in het Rhein-Herne Kanal (Dld.) tot zinken. Na de oorlog werd het schip gerepareerd op de werf van Van Goor & Spiekman te Zwartsluis.

Marten Hoekstra, schipper op de "Disponibel"

Nadat de laatste schipper Blomberg (Helprig Blomberg) is gestopt met varen, is hij in Zwartsluis aan de wal gaan wonen, (Sluisstraat) Nieuwe Sluis. Het schip de "Disponibel" is verkocht aan de Amsterdamse binnenvaartschipper Marten Hoekstra, die veel op België heeft gevaren. Omdat Hoekstra met name bulktransport had, heeft hij de mast en de hijsgiek van het schip verwijderd. Hoekstra heeft het schip gehad van 1966 tot 1973.

Werken aan boord

Hakvoort uit Urk was de derde eigenaar van de "Disponibel". Hij heeft het schip gebruikt als werkschip. Er was een werkplaats in gemaakt om reparaties te verrichten aan Urker kotters. Wekelijks voer men naar Stellendam. Het voordeel was, dat de kotters van de Urker vissers zodoende voor reparaties niet

helemaal naar Urk hoefden te varen. Hakvoort heeft in het achterste gedeelte van het ruim een groot woon-, verblijf- en slaapgedeelte aangebracht. Hierdoor

konden er 12 personen op het schip verblijven, o.a. monteurs, reparateurs en iemand voor huishoudelijke werkzaamheden. In het resterende gedeelte van het ruim werd de werkplaats ingericht. Hakvoort heeft het schip in het bezit gehad van 1973 - 1977.

Sinds 1977, diende het schip eveneens als werkplaats en wel als timmerwerkplaats. Het schip

de "Disponibel" is altijd op een of andere manier gebruikt voor de uitoefening van een beroep. Na Blomberg, Hoekstra en Hakvoort is Piet van Schendel nu de vierde schipper. Echter, naast schipper is hij scheepstimmerman, maar in de zin van: timmerman met een werkplaats aan boord van een schip. Meestal ligt hij gedurende een bepaalde tijd op één plaats. Wij hebben hem in augustus j.l. kunnen begroeten in Hasselt. Piet van Schendel bleek grote kennis te hebben van zijn schip de "Disponibel" en van de geschiedenis van het schip. Tijdens zijn gastvrije ontvangst en rondleiding wees hij op een aantal veranderingen die in de loop van de tijd zijn aangebracht. Maar veel herinnert nog aan de begintijd van de "Disponibel". Piet van Schendel memoreerde, dat het dit jaar 80 jaar geleden is dat het schip "Disponibel" te water is gelaten.

Tenslotte

Het schip heeft door de jaren heen telkens een veranderende bestemming gehad. Altijd is er een beroep in/mee uitgeoefend. Bijzonder is ook de naam: Disponibel betekent beschikbaar zijn. Door de jaren heen is de naam nooit veranderd. Het was en is een mooi binnenvaartschip, mooi om te zien, mooi van naam en met een interessante historie.

Gerard Varwijk en HenkJan Krikkke

Bronnen.

- Scheepsdocumenten en papieren betreffende de "Disponibel", met dank aan de heer P. van Schendel.

- G.H. Varwijk en H.D.J. Krikke; Het schip "Disponibel" in de Vaart. HVA 2002 nr.3.

DE KLOK VAN DE NED. HERV. KERK TE DEDEMSVAART

De in fraaie kleurendruk uitgebrachte Kerstliturgie 2001 voorzien van een foto van onder anderen de kerkklok van de N.H. Kerk te Dedemsvaart bracht mij op het idee iets nader op de geschiedenis van deze klok in te gaan. De historie vermeldt, dat deze klok in 1851 werd gegoten door de firma A.H. van Bergen en Compagnon in het Groningse Midwolde.

Het randschrift op de klok luidde: "W.J. Baron van Dedem stichter van de Dedemsvaart. A.Hissink eerste predikant." Antonie Hissink kwam van Berkenwoude en heeft de N.H.

Gemeente van Dedemsvaart gediend van 1834 tot 1866, in welk jaar hij vertrok met emeritaat. De klok heeft van 1851 tot 1944 dienst gedaan.

In het najaar van 1944 toen het Nazirijk van Adolf Hitler en zijn trawanten hevig wankelde door de talloze geallieerde bombardementen op de Duitse steden en mede in verband met de grote verliezen aan Duitse zijde op de diverse fronten,

meenden de Nazi's de oorlog nog enige tijd te kunnen rekken door hun rooftochten in de bezette gebieden te verheviggen. Zo kwam men op het onzalige idee kerkklokken te stelen, om op deze wijze materiaal te hebben voor de fabricage van oorlogstuig. Ook de fraaie klok in de toren van de N.H. Kerk te Dedemsvaart moest het loodje leggen. Het moet voor de koster, Jan de Jonge (ambtsperiode 1926 1959), een emotioneel moment zijn geweest, toen hij op die bewuste dag voor de laatste maal de klok ging luiden. De bezetter ging bij het neerhalen van de klok uit de toren bepaald niet zachtzinnig te werk. Wanneer het niet gelukte de klok uit de toren op een fatsoenlijke manier naar beneden te krijgen, werd er simpelweg een opening in de torenwand gemaakt en werd de klok vervolgens naar beneden gesmeten. Dat de klokken door deze handelwijze ernstig werden beschadigd was voor de rovers geen enkel bezwaar. Er werden toch kogels en granaten van gemaakt. De aangebrachte schade aan

De kerkklok met klepel uit de toren van de N.H. Kerk.

Collectie Peter Makaske

Op de foto van links naar rechts: Jacob Drent, architect-aannemer, koster Jan de Jonge, president-kerkvoogd Jan Dunning en de twee onbekende Nederlandse mannen die de klok hebben meegenomen.

de torens werd niet hersteld. Bij het verwijderen van de klok uit de kerktoeren, die midden boven de kerk staat moest wel een weg binnendoor gezocht worden en de kerkvoogden vreesden, dat er dan een gat in het plafond zou worden gemaakt. Om dat te voorkomen werd de architect-aannemer Jacob Drent verzocht om in overleg met de uitvoerders (twee Nederlandse mannen) de beschadiging van het plafond tot een minimum te beperken. Zo is het gebeurd. Van beneden af is het niet zichtbaar, van bovenaf nog wel. De klok kon daardoor recht naar beneden worden gelaten. Alvorens de opening in het plafond zou worden gemaakt is er nog een foto genomen. De volgende morgen werd er nog een foto genomen van de klok. Na de bevrijding is er een nieuwe klok voor in de plaats gekomen, waarvoor door de overheid een bijdrage werd geschonken. De Kerkvoogdij had zelf ook nog de beschikking over een bedrag, dat in het jaar 1940 als legaat werd ontvangen en welk bedrag bestemd was voor een klokkenspel in de toren. Nu was tijdens de bezetting natuurlijk geen gelegenheid, afgezien van de mogelijkheden, om een dergelijk object te realiseren, maar toen na de bevrijding deze zaak weer ter sprake kwam, bleek al ras, dat er onoverkomelijke moeilijkheden bestonden. In de eerste plaats zou in de bestaande toren geen ruimte zijn om een klokkenspel op te bouwen. Er zou dan een vrijstaande toren of een klokkenstoel geplaatst moeten worden. Alles zou dan zoveel geld gaan kosten, dat er wel tienmaal het gelegateerde bedrag nodig zou zijn. Er is dus niets van gekomen en de beschikbare som is mede gebruikt om de kosten van de nieuwe torenklok te betalen. En toch is het klokkenspel vanuit de toren der kerk hoorbaar geweest. Er was namelijk een bekende beiaardier, die grammofonplaten van klokkespelen bezat, waardoor hij, met gebruikmaking van geluidsversterkers,

die op iedere zijde van de toren waren aangebracht, de illusie van een echt klokkenspel kon wekken. En dat is omstreeks 1947 - 1948 gebeurd. Tijdens de bezetting hebben zich nog wel eens onderduikers in de kerk of toren schuil gehouden. Er zijn zelfs wel eens waardevolle artikelen in verborgen geweest maar dat wist toen vrijwel niemand.

Peter Makaske, amateur-historicus

HET DRAMA "GERRIT BEERTS VAN 't OEVER" (2)

De man die aan een idee fix ten onder ging

De Rijkveldwachters Schoemaker en Ter Slaa, die in de ledigstaande woning ter bewaking waren achtergebleven, werden terstond door Aaltje met de heftigste scheldwoorden, als beesten, dieven en moordenaars begroet. Toen men haar daarover bestrafte, zei ze: "Ik heb het tegen mijn lammers, die hier rondlopen." Dit typeerde wel de figuur van Aaltje van 't Oever. Ook tegen de moeder, Fijchien Wildeboer, werd wegens opzettelijke belediging en bedreiging van ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner functie proces-verbaal opgemaakt. Zij was voor het behandelen van haar wonden overgebracht naar het Rijksopvoedingsgesticht. Ook deze, toen 75-jarige vrouw, was nu niet bepaald zo'n gemakkelijk iemand.

Hierover verklaarde de burgemeester van Avereest als volgt:

"Nadat ik Aaltje van 't Oever in vrijheid had doen stellen, begaf ik mij naar het opvoedingsgesticht. Breman verzocht ik met mij mee te gaan. Ik bevond toen vrouw Van 't Oever, in een bed gezeten, het gelaat geheel gewatteerd, gekleed in een frisch hemd, gelijk de opvoedelingen dragen. Ik liet haar plaats in een gemakkelijke leunstoel, haar, onder hevige protesten harer-zijds, waarbij de uitdrukking: "Julie bent beesten", de meest voorkomende was, goed in dekens inpakken en met lakens om haar aan de achterzijde van de stoel gebonden, vastzetten, en haar aldus door de rijksveldwachters Beute en Siendebroek en enige bewaarders van het R.O.G. "Veldzicht" naar hare woning dragen. Voortdurend schreeuwde zij: "Vermoordt mij niet, smeerlappen, beesten!" Onder tal van commando's hoe zij moest worden gedragen en waar zij wilde neergezet worden, werd zij daarop het achterhuis ingedragen alwaar zij toen riep: "Neem die vuile deken van het huis hierover mee, ik wil dat vuile goed niet

hier hebben!"

Het personeel van het opvoedingsgesticht verliet op mijn verzoek het huis van Van 't Oever, de dekens en lakens medenemende. Moeder en dochter zijn daarop in hun woning achtergelaten, terwijl de heer Breman, voor mogelijke hulp bij hen bleef."

Tot zover het beeld, hetwelk burgemeester Wijt gaf van vrouw Van 't Oever.

Hoe stond de bevolking van Balkbrug tegenover de familie Van 't Oever? De familie, die gekomen van IJsselmuiden slechts enkele jaren, enigszins in afzondering, te midden van haar had gewoond. En dan zien wij telkens de persoon, Jan Breman, naar voren komen. Breman, de smid van Balkbrug; een man, die met zijn volle baard en door zijn rustig uiterlijk wel een persoon was, om vertrouwen in te stellen. Hij werd door het gezin Van 't Oever als vertrouwensman geaccepteerd. Hij was telkens de contactpersoon tussen de overheidspersonen en de familie Van 't Oever, waarbij telkens bleek, dat hij bij de verschillende leden van het gezin veel invloed had. Een ander feit, waaruit bleek hoe de houding, van de bewoners van Balkbrug ten opzichte van de familie Van 't Oever was, kwam nog naar voren bij het transport van Van 't Oever van Balkbrug naar Zwolle, op die bewuste 31 mei 1905.

Toen de rijksveldwachters Olijans van Nieuwleusen en Schoemaker van Dedemsvaart, zich met hun arrestant Van 't Oever te Balkbrug in het wachtlokaal van de Dedemsvaartse Stoomtram bevonden, werden door de haltechef en diens vrouw zeer ongepaste uitdrukkingen gebezigd over de maatregelen, die het openbaar gezag ten opzichte van de familie Van 't Oever had genomen. Zij werden hierover door de rijksveldwachters ernstig onderhouden, die het later aan hun superieuren rapporteerden.

Werden deze aanmerkingen op hetgeen gebeurd was gemaakt, omdat men aan de kant van Van 't Oever stond en men oordeelde dat hij de behandeling, hem aangedaan, niet had verdiend. Of was het hier slechts een gevoelskwestie, die veelal tot uiting komt in het partij kiezen voor de zwakke, de verdrukte, zonder te vragen naar het hoe en waarom?

Dit, niet vragen naar het hoe en waarom, maar het alleen maar zien van de gevolgen van de opstandige daad. Het kwam zo goed tot uiting in de volgende, in die jaren gemaakte opmerking, welke schrijver dezes vanaf zijn jeugd is bijgebleven.

In die jaren, dat zich de kwestie Van 't Oever te Balkbrug afspeelde, was het tegenwoordige Westerhuizingerveld, het veld van Groot-Oever, van Lutten-Oever en het veld rondom de Kievitshaar, één uitgestrekte heidevlakte, waar

men de schepers met hunne schaapskudden kon zien dwalen. Bijzonder ontwikkeld waren deze schepers veelal niet. Het waren dikwijls mensen, die door een of ander lichamelijk gebrek niet als volwaardig arbeider konden worden aangemerkt, maar toch nog goed genoeg waren voor schaapherder.

Zwervend van de vroege morgen tot de late avond over de eenzame heide, waren ze geheel alleen met hun gedachten over de dorpsbelevissen. En deze eenvoudigen van geest, zij vormden zich een eigen oordeel over de feiten die hun ter ore kwamen. En het was het oordeel over de kwestie Van 't Oever, uitgesproken door zo'n eenvoudige schaapherder, dat schrijver dezes steeds in de gedachten is bijgebleven. In zijn gebrekkige uitspraak die bij ons, jongens, nog wel eens de lachlust opwekte, zei deze schaapherder, wanneer hij zijn "kijk" op de zaak "Van 't Oever" besprak: "Krek liek is, volk: hond tegen mij op stiet, of ie tegen Riek opstaet, krek liek is 't, want verspeulen möt 't."

Deze, in veler oren als orakeltaal klinkende woorden, bedoelen het volgende:

"Het is precies gelijk, mensen, of deze hond, (de herder wees daarbij op zijn schaapshond) tegen mij op gaat staan, of jullie gaan tegen het Rijk opstaan, zo goed als die hond het tegen mij aflegt, evenzo verliezen jullie het van het Rijk."

Tot zover de stem uit het volk.

Zo waren er in de zaak "Van 't Oever" twee verdachten. De oude moeder waartegen wel proces-verbaal was opgemaakt, wordt later niet als verdachte genoemd. De eerste verdachte, Gerrit Beerts van 't Oever werd beschreven als volgt: "Eigenzinnig in de hoogste mate en voor geen overleg vatbaar, wanneer hij tengevolge van eigen gedragingen door de openbare macht wordt aangepakt, onberekenbaar en gevaarlijk."

Het oordeel over de tweede verdachte, Aaltje van 't Oever, luidde:

"Eigenzinnig. Leeft overigens met haar moeder en broeder Gerrit Beerts van 't van 't Oever in bijna volkomen afzondering."

Schreef ik reeds, dat de burgemeester van Avereest, mr. Wijt, Gerrit Beerts van 't Oever, "zeer zeker niet als een misdadiger" wilde beschouwen, werd Van 't Oever toch op 16 augustus 1905 door de Arrondissementsrechtbank te Zwolle veroordeeld, terzake van bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht en poging tot doodslag, tot twee jaar gevangenisstraf.

Gerrit Beerts, van 't Oever heeft deze straf ondergaan en normaal gezien en gedacht, zou hiermede het doek gesloten kunnen worden na dit laatste tafereel van het drama "Van 't Oever" te Balkbrug.

Het drama "Van 't Oever" had echter meerdere tafereelen en het zou spoedig blijken, dat het doek "gehaald" moest worden voor het volgende bedrijf, want

Collectie Jan Nijsnikkens

Het afbreken van het bruije van Van 't Oever.

uit de gevangenis keerde niet terug een gebroken man, niet een van zijn verkeerde daden overtuigd mens; neen, na twee jaren in afzondering te hebben doorgebracht, keerde in de schoot van zijn familie dezelfde Gerrit Beerts van 't Oever terug, nog met de wrok in het hart over het hem, in zijn ogen, aangedane onrecht.

Op 2 juni 1908 schreef de waarnemende directeur van het Rijksopvoedingsgesticht voor jongens "Veldzicht" te Balkbrug, aan de burgemeester van Avereest, dat de vonder wederom door Van 't Oever over de Koloniewijk gelegd, op 1 juni 1908 door de Rijkspolitie gedeeltelijk was weggebroken, nl. het deel, liggende over de westelijke helft van de wijk. Dezelfde dag had Van 't Oever evenwel de vonder hersteld en versterkt, zodat de doorvaart van de Koloniewijk opnieuw geheel belemmerd was.

Hiermede was het doek "gehaald" voor het volgende bedrijf in het drama "Van 't Oever." Teneinde aan Van 't Oever te beletten de vonder te herstellen werd vanwege het Rijk halverwege in het verlengde van de wijk, een stevig houten hek geplaatst. Van 't Oever verbrak dit hekwerk en bouwde de vonder weer over de wijk. Terzake, het vernielen van dit aan het Rijk toebehorende hekwerk, werd tegen Van 't Oever proces-verbaal opgemaakt.

Op 24 september 1908 werd Gerrit Beerts van 't Oever voor de vernieling van dit hek door de Arrondissementsrechtbank te Zwolle veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie maanden.

De op deze zaak betrekking hebbende stukken werden door de rijksveldwachter De Jong te Ommerschans aan Van 't Oever betekend. Deze weigerde

echter deze papieren aan te pakken, waarna ze voor hem op de grond werden gelegd. Direct daarop pakte Van 't Oever dan zijn mestvork, prikte daar het ambtelijke schrijven aan en stapte met de mestvork op de schouder achter de rijksveldwachter aan naar de openbare weg. Het bewuste stuk werd met de mestvork op de openbare weg gedeponeerd, waarna Van 't Oever de mestvork demonstratief schoonmaakte aan het gras op de berm van de weg.

Na de veroordeling op 24 september 1908 volgde op 14 oktober daaropvolgende het verzoek van de Officier van Justitie te Zwolle, om Gerrit Beerts van 't Oever gevangelijk over te brengen naar het huis van Bewaring te Zwolle.

In gewone gevallen werd zo'n arrestatie uitgevoerd door de rijksveldwachter ter plaatse en gaf dit bijna nooit aanleiding tot ernstige moeilijkheden.

Met de arrestatie van Gerrit Beerts van 't Oever voorzagen de autoriteiten wel degelijk moeilijkheden. Zonder meer werd dan ook niet tot tenuitvoerlegging van het bevel van de Officier van Justitie overgegaan. De zaak werd van alle kanten bekeken. Uiteindelijk werd besloten, het huis van Van 't Oever in de nacht te omsingelen.

De reeds eerder genoemde rijksveldwachter Oljans verklaarde hierover aan schrijver dezes:

"Met 18 rijksveldwachters hebben wij ons des nachts rondom de woning van Van 't Oever opgesteld. Toen Van 't Oever des morgens buiten kwam om zijn schapen te verzorgen, werd hij door ons gegrepen. Hij was, ons bemerkende, nog weer in huis gevlucht, maar in de achterkamer-keuken kregen wij hem te pakken. De tafel ging ondersteboven en alles wat er op stond ging tegen de vloer. Maar de gevaarlijke Van 't Oever was overmeesterd. Hij riep nog: "Moeder, het geweer!", maar dat mocht niet meer baten."

Zo werden de gevangenisdeuren voor de tweede maal achter Van 't Oever gesloten.

Balkbrug, december 1964

A. Piel

KERK VAN AVEREEST EN DE KADASTRALE ATLAS 1832

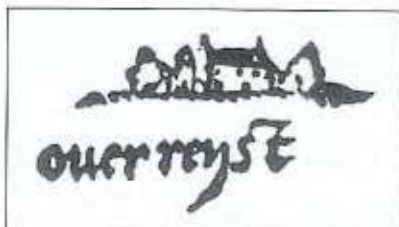
Kerk Oud-Avereest jubileert

Dit jaar bestaat de kerk van Oud-Avereest 150 jaar, een jubileum. De bouw van de kerk is in het jaar 1852 gereed gekomen. De tekening ervan was gemaakt door de Dedemsvarter E. Nuis. De aanbesteding vond plaats op 17 december

1851 in de Weeme. De kerk is gebouwd door aannemer L. Lubbers uit Meppel. Deze kerk verving het destijds te klein geworden oude kerkje van Avereest. De kerk van Avereest bestaat sinds de 13e eeuw. Nadat deze in 1635 was ingestort, werd er in 1636 een stenen kerk gebouwd met daarnaast een houten klokkenstoel met twee luidklokken. Dit voormalige kerkje van Avereest stond op het hogere gedeelte van het oude kerkhof. De kadastrale atlas uit 1832 geeft de plattegrond van dit oude bouwwerk goed en duidelijk weer.

Het oude kerkgebouw

De oudst bekende afbeelding van de kerk van Avereest vinden we op de kaart van Van Deventer uit 1545. De heer H.J. Versfelt beschrijft in het bulletin van de Stichting Drents-Overijsselse Kerken in 2001 de kerken van Drenthe in

Kerk van Avereest in 1545.

1545 aan de hand van de kaart van Van Deventer. Op deze zelfde kaart zien we ook de kerk van Avereest (Ouerreyst) afgebeeld zonder toren. De tekening van de voormalige kerk van Avereest door Jacob Drent geeft een goede indruk hoe de oude kerk er destijds moet hebben uitgezien. Hij heeft van de kerk twee varianten getekend, waarvan één met en één zonder omheining van het kerkhof. De kerk had 4 traveeën en aan de oostzijde een vierhoekig gesloten koor. De ligging ervan was, zoals gebruikelijk bij oude kerkgebouwen, oost-west. In het algemeen wordt aangenomen dat de oost-west ligging van kerkgebouwen dateert uit de vroege middeleeuwen en zeer waarschijnlijk uit een nog eerdere periode. Het voormalige stenen kerkgebouw van Avereest was een vervanging van een houten kerkgebouw op dezelfde plaats. Rondom de kerk was een hof waar begraven werd.

Detail Franse kaart uit 1811. Opvallend is de oost-west ligging van de kerk (linksboven).

2001 de kerken van Drenthe in 1545 aan de hand van de kaart van Van Deventer. Op deze zelfde kaart zien we ook de kerk van Avereest (Ouerreyst) afgebeeld zonder toren.

De tekening van de voormalige kerk van Avereest door Jacob Drent geeft een goede indruk hoe de oude kerk er destijds moet hebben uitgezien. Hij heeft van de kerk

twee varianten getekend, waarvan één met en één zonder omheining van het kerkhof. De kerk had 4 traveeën en aan de oostzijde een vierhoekig gesloten koor. De ligging ervan was, zoals gebruikelijk bij oude kerkgebouwen, oost-west. In het algemeen wordt aangenomen dat de oost-west ligging van kerkgebouwen dateert uit de vroege middeleeuwen en zeer waarschijnlijk uit een nog eerdere periode. Het voormalige stenen kerkgebouw van Avereest was een vervanging van een houten kerkgebouw op dezelfde plaats. Rondom de kerk was een hof waar begraven werd.

Op de oude kaart uit de 17e eeuw van N. ten Have, waar op de plattegrond ook Avereest is aangegeven, zien we de kerk liggen iets ten noorden van de Ommerschans, tussen de Reest en de weg naar Meppel.

Op de Franse kaart van 1811 (Ministère de la Guerre, Archives des Cartes) is de oost-west ligging van de kerk van

Avereest goed te zien. Enige tientallen jaren later, in de kadastrale atlas van 1832, is de kerk van Avereest en de oost-west ligging daarvan nog duidelijker te zien. De door Willem Wind genoemde reeweg (ree=lijk), in HVA 2002 nr. 1, is het doodgraverspad op de kaart in de kadastrale atlas van Avereest. Dit pad liep van de Reest naar de kerk van Avereest en lag ten zuiden van de oude kerk. De laatste plattegrond waarop de oude kerk nog wordt aangegeven is een kaart uit 1851, nog te zien in de Grote Historische Atlas van Nederland. Korte tijd later, in 1852, was het nieuwe kerkgebouw van de Nederlandse Hervormde

Detail plattegrond kerk Avereest in de Kadastrale atlas 1832 (299/300).

gemeente van Oud-Avereest gerealiseerd. Deze kerk mocht onlangs het 150-jarig jubileum beleven. Op kaarten en plattegronden wordt sinds het jaar 1852 het voormalige kerkje van Avereest niet meer vermeld.

Conclusie

De dit jaar gereed gekomen uitgave van de Kadastrale Atlas uit 1832 van Avereest is een aanwinst om situaties te vergelijken, zowel met vroegere perioden als met de tegenwoordige tijd.

HenkJan Krikke

Bronnen en literatuur.

- Kaart 17e eeuw van N. ten Have. Uitgever Nicolaas Visscher.
- H.J. Versfelt; De kerken van Drenthe in 1545. Stichting Drents- Overijsselse Kerken, bulletin nr 24. Delden 2001. blz 20.
- H.J. Versfelt/M. Schroor; De Franse kaarten uit 1811 (Ministère de la Guerre, Archives des Cartes). Heveskes Uitgevers, Groningen 2001. blz 23.
- Kadastrale Atlas Overijssel 1832, Avereest. Sectie A 3e blad. Zwolle 2002.
- Grote Historische Atlas van Nederland 1851. Wolters-Noordhoff Groningen.
- Dedemsvaartse Courant; 23 sept. 2002. D'vaart-Huis-aan-Huis; 24 sept. 2002.
- J. Drent; Bijdrage tot de geschiedenis van de Gemeente Avereest. D'vaart 1978.
- W. ten Kate; Den Luden de Restina. HVA 1993 nr 2.
- W. Wind; Hoogveenbeek de Reest vaak bedreigd (18b). HVA 2002 nr 1, blz 20.

AVEREESTERS EN HUN STERVEN

In de geboorte-, huwelijks- en overlijdensregisters van de gemeente Avereest is veel te vinden over de doodsoorzaken van onze voorouders. Deze gegevens kun je vergelijken met de landelijke gegevens. De navolgende gegevens betreffen 14.641 geboorten (1819-1905), 4801 huwelijken (1819-1925) en 14.141 sterfgevallen (1819-1945). De cijfers van de Ommerschans zijn niet meegenomen, omdat de bedelaarskolonie buiten Avereest lag en het hoge sterftegetal de cijfers van Avereest volkomen scheef zouden trekken.

Avereest t.o.v. het landelijk gemiddelde

De periode 1830 - 1860 ligt gunstig t.o.v. het landelijke gemiddelde. Er werden meer huwelijken gesloten: 11 per jaar per 1000 inwoners (landelijk 8 p.j. per 1000 inw.); er werden meer kinderen geboren: 40 per jaar per 1000 inw. (landelijk 36) en er stierven minder mensen: 20 per jaar per 1000 inwoners (landelijk 25). Na 1860 volgt Avereest nagenoeg de landelijke lijn en die is:

	1820	1840	1860	1880	1900	1920	1960
geb. p.j. per 1000 inw.	35	36	34	36	32	25	21
huw.	8	à	à	à	à	à	7,5
overl.	25	à	27	23	17	14	7,5

Ten opzichte van het landelijk gemiddelde lag Avereest de eerste jaren gunstiger. Oorzaak...? Waarschijnlijk, doordat de gemeente nog jong was met relatief jonge mensen, die hier van start gingen.

De gemiddelde leeftijd van de Avereester

Ten opzichte van tegenwoordig lijkt de gemiddelde leeftijd in de periode 1819-1940 ontstellend laag, namelijk 32 jaar. De jongelui trouwden gemiddeld op 27,5 jaar. De kindersterfte was zeer hoog. Als je de sterfgevallen onder de 10 jaar weg laat, was de gemiddelde leeftijd zelfs 55 jaar. Pas na 1910 nam de kindersterfte af.

Per periode van 10 jaar qua leeftijd waren de sterfte percentages:

33% voor 't tiende jaar, waarvan 25% voor hun tweede jaar, 27% voor hun vierde jaar en 8% levenloos.

4,5% tussen 't tiende en twintigste jaar laag, rond het vijftiende jaar erg laag.

6,5% tussen 't twintigste en dertigste jaar, met rond het 23e jaar een piekje.

6,0% tussen 't dertigste en veertigste jaar.

5,5% tussen 't veertigste en vijftigste jaar.

6,7% tussen 't vijftigste en zestigste jaar, tot het vier en vijftigste jaar 5,5%, daarna sterke stijging.

8,8% tussen 't zestigste en zeventigste jaar; na het vijf en zestigste jaar een sterke stijging.

18,0% tussen 't zeventigste en tachtigste jaar; na het vijf en zeventigste jaar begint de afvalrace.

6,5% tussen 't tachtigste en negentigste jaar; 7% haalde de tachtig jaar.

0,7% tussen 't negentigste en honderdentweede jaar, waarbij mogelijk drie mensen ouder dan negen en negentig, maar waarschijnlijk geen.

Hieruit kan je opmaken, dat de mensen naar hun genen gemiddeld 75 jaar konden worden. Er waren echter twee negatieve factoren: de kindersterfte en de epidemieën. Het komt er dus op neer, dat, als je je tiende verjaardag haalde, je nog ca. 10 epidemieën moest overleven. Ik bedoel hier ook overleven, maar velen lukte dat.

De perioden met hogere sterftcijfers (epidemieën) waren de volgende:

- 1842	pokken,	50% hogere sterfte, veel kinderen,
- 1846-1849	pokken en cholera,	25% hogere sterfte, kinderen en ouderen,
- 1854-1855	mazelen,	30% hogere sterfte, veel kinderen,
- 1858	onbekend,	40% hogere sterfte, veel kinderen,
- 1866	cholera en difterie,	70% hogere sterfte, kinderen en ouderen,
- 1871	pokken,	15% hogere sterfte,
- 1876-1880	onbekend,	15% hogere sterfte, kinderen en ouderen,
- 1888	onbekend,	35% hogere sterfte, veel kinderen,
- 1891-1894	cholera,	10% hogere sterfte, ouderen,
- 1905	onbekend,	25% hogere sterfte,
- 1909	onbekend,	15% hogere sterfte,
- 1918	roodvonk, Spaanse griep	45% hogere sterfte, vooral onder kinderen.

Tijdens en na een epidemie lag het aantal geboortes doorgaans lager dan in een normale situatie.

Per epidemie was de kans op sterfte niet zo groot. Tijdens de cholera en difterie epidemie rond 1866, overleden er slechts 115 mensen meer dan normaal, ofwel 18,5 per 1000 inwoners. Dus de overlevingskans was vrij groot (98%). Je moest er ca. 10 (epidemieën) overleven. Schippers lukte dat niet, hetgeen logisch lijkt, want zij voeren door alle ziektehaarden in Nederland en namen vaak ook nog stadsdrek mee op de terugreis. De middenstand liep ook alle huizen af, waar

mogelijk infectie werd opgelopen. De landbouwers zaten ver weg van de concentraties van mensen. Het zou mij niet verbazen, als zij in dergelijke perioden wat minder naar de kerk gingen.

Waren de welgestelden nu beter af? Het antwoord is neen. De landbouwers waren het gelukkigst. Als we de bekende namen van de welgestelden nakijken, dan kwamen zij op 52 jaar, terwijl het gemiddelde 55 jaar was.

Overleden vrouwen in het kraambed

Ach, roept u, véél vrouwen stierven in het kraambed. Dit is echter niet waar. Bij 14.641 geboorten, tussen 1819 en 1905, zijn er vijf moeders werkelijk overleden in het kraambed. Vier moeders hiervan stierven binnen één dag en slechts één stierf binnen één jaar na de geboorte.

Sterfgevallen binnen enkele uren na de bevalling

- Op 31 mei 1854 beviel de 37 jarige weduwe Zwaantje van der Vecht om tien uur 's avonds van een zoon Jan. Om half twee 's nachts, dus 1 juni, overleed Zwaantje en kort daarna, om twee uur, haar zoontje Jan.

- Op 28 maart 1868 beviel de ongehuwde 19 jarige Johanna Riesmeijer om tien uur 's ochtends van een zoon, Johannes Riesmeijer. Om twaalf uur stierf Johanna. Twintig dagen later op 17 april 1868 stierf haar zoontje Johannes.

- Op 18 oktober 1884 beviel de gehuwde 28 jarige Jentje Zwiggelaar om elf uur 's ochtends van een zoon, Frederik van Engen. Jentje overleed om één uur en Frederik om vijf uur 's middags.

- Op 28 november 1868 beviel de 43 jarige gehuwde Hermana Brouwer om elf uur 's avonds van een zoon, Hendrik Jan Brinkman. Om half twaalf die avond overleed Hermana. Zoon Hendrik Jan overleed op 15 maart 1869.

- Op 15 juli 1889 beviel de gehuwde, 42 jarige Aaltje van der Woude om 4 uur 's middags van een zoon, Aaldert Dijkstra. Een uur later stierf Aaltje. Op 31 oktober 1890 stierf haar zoon Aaldert, slechts één jaar oud.

- Op 20 januari 1905 beviel de gehuwde, 42 jarige Aaltje Hooegeven 's middags om één uur op een schip van een zoon, Hermannus Weener. Een half uur later overleed zij. Acht dagen later overleed haar zoon Hermannus.

Overleden binnen een dag na de bevalling

- Op 5 november 1859 beviel de 32 jarige gehuwde Niesje de Leeuw om vijf uur 's middags van een zoon, Garrit van Eijken. Niesje overleed de volgende dag op 6 november om vier uur 's middags. Haar zoon Garrit overleed dertien

dagen later op 18 november.

- Op 3 januari 1871 beviel de 23 jarige Jantien Zomer om half twaalf 's avonds van een dochter, Jantien Karsten. De volgende dag, om vier uur, overleed Jantien. Op 17 juni 1872 overleed dochter Jantien.

- Op 3 maart 1880 beviel de 38 jarige gehuwde Johanna Kreuze om vier uur 's middags van een dochter, Johanna Prins. De volgende dag, om half vijf, stierf Johanna. Dochter Johanna bleef in leven en werd later boerin. Zij woonde in 1920 met een paar neven en nichten, ongehuwd, in de Mulderij.

- Op 26 februari 1900 beviel de gehuwde 42 jarige Margje Bekendam om negen uur 's avonds van een zoon Marinus Vredenberg. De volgende dag, om vier uur 's middags, overleed Margje. Zeven weken later stierf Marinus.

Binnen 1 jaar na de bevalling gestorven

- Op 20 augustus 1883 beviel de 24 jarige, op 18 augustus getrouwde Jacobje Knol, om half vier 's middags van een dochter, Jacobje Koop. Op 3 december overleed Jacobje. Op 13 juli 1884 stierf dochter Jacobje Koop.

De alleroudste inwoners van Avereest in de periode 1819-1945

Er zijn in die periode 81 personen, die ouder dan 90 jaar zijn geworden: 41 vrouwen en 40 mannen.

Waarschijnlijk hebben slechts 3 inwoners de leeftijd van 100 jaar bereikt:

- Margien Last overleed op 17 april 1824 als weduwe van Hendrik Last. Zij werd

De historische begraafplaats "Mulderij".

als 100 jarige opgegeven, meer is er niet over haar bekend.

- Femma Liefhebber overleed op 12 juni 1890 als weduwe van Willem van Zoelen (1791) uit Leiden. Femma is geboren in 1796 (of 1795) in Enkhuizen en is met Willem beland in de kolonie Ommerschans (Willem was daar veldwachter). Hoewel ze niet getrouwd waren, kregen Willem en Femma drie kinderen. Alle kinderen kregen van Zoelen als achternaam. Op 6 maart 1840 besloten Willem en Femma om te trouwen. Willem overleed op 10 augustus 1852, Toen Femma overleed werd zij als 100 jarige opgegeven. Dit is wellicht onjuist. Zij was 94 of 95 jaar oud.

- Jacob van der Rhoer overleed op 18 maart 1873 als weduwnaar van Roosje Denneboom. Jacob is geboren in maart 1779 in Millem (D). Hij wist echter zijn leeftijd niet precies, want tussen 1820 en 1873 varieerde zijn geboortejaar tussen 1779 en 1786. Bij zijn overlijden in 1873 geeft men als leeftijd honderd en twee jaar op en als geboorteplaats Meklem Pruisen. Het meest waarschijnlijke geboortejaar is 1783 of 1779; hij is dus 90 of 94 jaar oud geworden.

Na deze twijfelachtige drie 100-jarigen volgen slechts drie 96-jarigen, waarvan de leeftijd wel zeker is. Dit zijn:

- Grietje Raak, geboren 17 februari 1826 te Staphorst, overleden 11 december 1922, bijna 97 jaar oud.

- Jan Rook, geboren 27 oktober 1849 te Vollenhove, overleden 12 november 1943, 96 jaar oud.

- Johanna Sophia Antoinetta Elberts, geboren 24 juli 1787 te Vlissingen, overleden 2 april 1883, bijna 96 jaar oud.

Ignath Simons

STERKE DRANK EN SCHAATS'NRIEDEN (2)

In het eerste deel (zie: HVA, maart 2002) zijn we geëindigd bij de baanvegers. Daar pakten we nu de draad weer op.

Fam. De Bruin was gezegend met een kinderrijk gezin. Ze konden dus wel een extra centje gebruiken; samen met zijn oudste zonen hielden ze daarom de ijsbaan tussen de brug en het schut (Sluis 5) goed schoon. Maar zoals u weet, was niet iedereen genegen om te betalen.

Toen er weer eens een dik pak sneeuw gevallen was en De Bruin met zijn hele gezin de baan sneeuwvrij en ook nog weer goed berijdbaar gemaakt had, maakte hij zich op een keer erg kwaad. Een groep jongens uit Den Hulst, die op de

heenweg niets gegeven had en zo te zien op de terugweg dat ook niet van plan waren te doen, schreeuwde hij toe: "Ikke en mien kinder oens zeker

kepot warken umme de bane mooi te krieg'n en jullie der niks veur gee'm, ik zal oe wel krieg'n" en hij smeed de bezem voor de schaatsen van de eerste jongen. Deze jongeman had een goed reactievermogen en hij ontweek de bezem, bukte zich een beetje en greep hem vast.

Het volgende tafereel was toen te zien: Een groep schaatsende jongens, die met de bezem in hun midden al lachend richting Sluis 5 gingen, met de luid scheldende en tierende baanveger op klompen daar achter. Hij had natuurlijk geen schijn van kans om de jongens te pakken en even voor de sluis lieten ze de bezem midden op het ijs achter om daarna vrolijk huiswaarts te gaan.

Voor de baanveger was het niet zo mooi om ten aanzien van de andere mensen op en rond de ijsbaan zijn bezem op te moeten halen. Toch was er maar weinig commentaar. Ze zagen wel dat hij erg kwaad was. Het enige wat hij te horen kreeg was: "Wat 'n rotjong'n ook, ie zull'n ze toch ik weet nie wat doen."

We komen nu wat later op de dag. De grote stroom schaatsers op het kanaal is langzamerhand verdwenen. U hebt in het eerste deel kunnen lezen dat het keerpunt café De Boer (nu WIC) te Balkbrug was.

Hier zijn enkele groepen jongelui blijven hangen. Jonge mannen die, teleurgesteld in de liefde, hun verdriet trachten te delen met Schiedam*), maar ook verstokte vrijgezellen die al jaren verloofd zijn met de zelfde stad.

Er is een groep aanwezig uit Balkbrug, maar ook uit Oud Avereest, Den Hulst, De Wijk, enz. Als het begint te schemeren en de petroleumlampen aangestoken worden, duurt het niet lang meer of er ontstaat een broeierige sfeer in het café. Tussen de jongemannen worden wat hatelijke woorden gewisseld; er komen dreigementen aan te pas en plotsklaps heeft niemand de schaatsen nog onder. Eerst worden de lampenglazen met de schaatsen kapot geslagen, zodat de petroleumlampen gaan walmen en bijna geen licht meer geven. Dan staan ze met de schaatsen, als slagwapens in de hand, tegenover elkaar.

Op dat moment verschijnt veldwachter Oostindiën op het toneel. Hij heeft, door de kastelein gewaarschuwd, al een poosje in de keuken zitten wachten.

De Echte GORTER's Schaatsen,	STOOM-SCHAATS-FABRIEK H. J. GORTER, ZWOLLE.	DEDEMSVAART. G. H. BONTIUS,
RUIME KEUZE VOORRADIG.		
IJLSTER en ordinaire SCHAATSEN.		
Kachels. - Rijwielen. - Naaimachines.		

Onder het roepen van: "Willen jullie graag slaan, dan wil ik jullie dat wel leren!" begint hij er direkt op los te timmeren.

Door zijn harde slaan en zijn geduchte reputatie, vluchten vriend en vijand naar buiten, maar daar zijn ze ook niet veilig. De veldwachter gaat ze achterna en wee degene die hij nog een klap met zijn lange lat kan geven. De door de drank verhitte gemoederen koelen door de vrieskou al snel af en als Oostindiën nog een paar uitvallen naar hen doet en ze sommeert te verdwijnen, gaan de groepjes huiswaarts.

Om wat vrolijker te eindigen wil ik nog iets vertellen over een hardrijderij, omstreeks 1925.

Vroeger werden er op het kanaal wedstrijden georganiseerd. Deze keer was er een mooie baan gemaakt tussen hotel De Munnik en de zuivelfabriek.

In diverse kranten stonden advertenties, waarin bekend gemaakt werd dat er te Balkbrug "ijs en weder dienende", kortebaar wedstrijden gehouden zouden worden om grote geldprijzen. Van heinde en ver kwamen de inschrijvingen binnen. Er waren ook jongemannen bij uit omliggende plaatsen zoals: Slagharen, Ommen, Hasselt, De Wijk, Zuidwolde, enz. Zij gingen in de winter van de ene wedstrijd naar de andere. Deze noemde men de zgn. "prijrijders". Zij namen het op tegen de plaatselijke favorieten.

Voor deze wedstrijd in Balkbrug had zich ook een "prijrijder" uit Almelo aangemeld. Hij verscheen altijd in een smetteloos witte trui, een donkere rijbroek en schoenen met "vaste schaasens", zoals men die toen noemde. Er was bijna niet tegen te rijden want hij won meestal. Maar deze keer kon het wel eens

anders gaan. Hij moest het in één van de eerste ritten opnemen tegen een plaatselijke favoriet: Jan Pouwels. Deze had zich terdege voorbereid. Hij had ook "vaste schaasens", maar zelf gemaakt. Onder twee klompen had Jan twee iets langere stukken hout bevestigd, met daarin twee stukken zaagblad van een oude trekzaag. Zo

DEDEMSVAART.

Bij de Woensdag j.l., gehouden hardrijderij bij sluis 7 om levensmiddelen werd de 1ste prijs behaald door L. Kamphuis, de 2de door Pot en de 3de door M. Minke. 34 rijders namen er aan deel.

Het overgeblevene werd 's avonds onder de aanwezige armen verdeeld.

De bepaling was dat men voor een ander mag rijden. Hiervan werd ruim gebruik gemaakt, gelijk men ook onder de genoemde drie prijswinnaars kan zien.

verscheen hij aan de start.

De starter riep: "Op uw plaatsen, klaar?" "Wacht even", sprak Jan, "ik zie dat ik een grote tegenstander heb en ik wil nog even slijpen." Hij pakte een vijl uit zijn jaszak, deed een klomp uit en begon heel secuur te vijlen. De andere schaats kreeg ook een beurt en nadat Jan met kennersblik nog even langs de ijzers keek, sprak hij: "Ik ben er klaar voor, laat hem maar komen."

De man in de witte trui bekeek dit allemaal met gemengde gevoelens. Je kon maar nooit weten. Toen het publiek ook nog begon te roepen: "Zet um op Jan, ie kunt um zat hebb'n", hield hij het niet meer. Ze werden weer op hun plaatsen geroepen en na de woorden: "Klaar? af!", schoot de "prijrijder" als een pijl uit de boog weg.

Volgens ooggetuigen vlogen de ijssplinters hen om de oren. Pas op het eind van de baan durfde hij achterom te kijken, maar er was geen Jan te bekennen.

Die had na de start nog een paar slagen gemaakt, maar hij riep al snel: "Mensen, hij giet mij te hard."

Over Jan Pouwels, of ook wel Jan van Aak, wil ik een volgende keer wel iets meer vertellen.

Rest mij u allen een Prettige Kerst en een Gelukkig Nieuwjaar te wensen.

"Ijs en weder dienende", tot het volgend jaar.

Jan Nijensikkens

*) De stad met de jeneverstokerijen.

VAN DE REDACTIE

Monumentendag 2002

Koopmansgeest was het thema van monumentendag in 2002. De opening, op 14 september j.l., werd verricht door wethouder A. Pouwels en vond plaats in de turfschuur. De heer Pouwels sprak de woorden: "... uit het verleden ken je het heden". De officiële openingshandeling bestond uit het hijsen van de monumentendagvlag.

Als Historische Vereniging Avereest zijn we belangstellend naar hoe de handel vroeger plaats vond. Wat weten we er nu nog van? Handel en koopmanschap zijn immers van alle tijden. De HVA wil bij het zoeken naar de geschiedenis van handel, handelaren en koopmanschap er graag bij zijn. *)

De HVA heeft samen met de historische verenigingen van Hardenberg en

Slagharen en met het "Historisch Cultureel Infocentrum Vechtdal" te Gramsbergen dit jaar vanuit het thema "koopmansgeest" lijnen getrokken naar de huidige tijd. Bij de presentatie van het gidsje voor de monumentendag 2002 in de gemeente Hardenberg, dat plaats vond in de oudheidkamer, memoreerde Barend Rooseboom de bloeiende handel aan de Dedemsvaart en de talrijke restanten die nog herinneren aan dat rijke verleden. Bij die presentatie werd getraceerd op lekkernijen uit verre landen, zoals Iran en Tjetsjenië. De opzet van monumentendag, ontstaan uit de samenwerking van de historische verenigingen, de gemeente en mensen uit de AZC's Slagharen en Radewijk, gaf de organisatoren in de gemeente Hardenberg een eervolle vermelding door de jury van de Bouwfondstroofe 2002. Aan die eervolle vermelding was een oorkonde en een bedrag van € 750,- verbonden.

Op monumentendag waren bij de oudheidkamer diverse kraampjes met allerlei handelswaar te vinden. Tevens kon men een aantal monumenten in Dedemsvaart en Balkbrug te bezoeken, zoals molen "De Star", de Ned. Hervormde kerk, de oudheidkamer met de historische kruidenierswinkel en het turfschip. Verder was er een route door de hele gemeente Hardenberg uitgezet. Op een aantal plaatsen in de gemeente waren borden geplaatst met oude en nieuwe foto's. In Dedemsvaart is een wandelroute langs de monumenten verkrijgbaar bij de VVV en de oudheidkamer.

*) Momenteel wordt er door enkele leden van de HVA onderzoek gedaan naar de handel en de bedrijven van weleer aan de Van Haeringstraat te Dedemsvaart.

Rollepaal geadopteerd

Machinefabriek "De Rollepaal" te Dedemsvaart heeft, vanwege haar 40-jarig bestaan, onlangs het initiatief genomen om het bekende monument "De Rollepaal" te adopteren. Een mooi initiatief! Aan deze rollepaal heeft het bedrijf zijn naam ontleend. Het bedrijf bestaat sinds 1962 en maakt productielijnen voor het vervaardigen van plastic buizen. De rollepaal bevindt zich daar, waar het kanaal de Dedemsvaart vroeger een scherpe bocht maakte.

Postzegel

Op 24 september is er een serie postzegels gepresenteerd met foto's van industriële monumenten. Op één ervan staan de kalkovens te Dedemsvaart. Het zijn zegels van 39 eurocent en op een velletje van 10 stuks te koop.

De redactie

SAMENSTELLING BESTUUR

voorzitter : B. Rooseboom
 secretaris : J.H. Slot-Kelder
 penningmeester : G.H. Varwijk
 vice-voorzitter : M. Wink
 lid : J.C. Huige
 lid : J. Schrottenboer
 lid : M. Rijnhart-Froeling
 lid : J. Luppés
 lid : H. Krol-Brugman

SECRETARIAAT

J.H. Slot-Kelder
 telefoon 0523 - 615059
 De Aak 58, 7701 LB Dedemsvaart
 E-mail: info@hvavereest.nl
<http://www.hvavereest.nl>
 Historische database
<http://www/hidaba.nl>

BANKRELATIE

Rabobank Dedemsvaart
 Rekeningnummer: 31.29.04.770
 Gironummer van de bank: 883601

KOSTEN

Lidmaatschap € 13,50 per jaar
 in het buitenland € 18,00 per jaar
 Donaties vanaf € 15,00 per jaar

Bovenstaande bedragen gelden bij automatische incasso. Bij betaling per acceptgiro wordt € 1,00 administratiekosten berekend.

Losse nummers € 3,50 per stuk

LIDMAATSCHAP

Wordt automatisch verlengd voor een jaar, tenzij twee maanden voor het einde van het kalenderjaar schriftelijk wordt opgezegd.

REDAKTIE

P.W. van Buuren
 J. Dekker
 H.D.J. Krikke
 P. Makaske
 M. Rijnhart-Froeling
 J. H. Slot-Kelder
 K.H. Brinkman

REDAKTIE-ADRES

De Aak 58
 7701 LB Dedemsvaart

DRUK/ VOORBEREIDING

D&P Offset b.v.
 Moerheimstraat 83b/ 7701 CC Dedemsvaart
 tel 0523 - 617172

ADVISEUR:

P.W. van Buuren
 A.J. Pijlman

OUDHEIDKAMER

bezoekadres: Oude Zuidwolderstraat 13
 Dedemsvaart

telefoon 0523 - 615810

conservator: M.Rijnhart-Froeling
 telefoon 0523 - 612871

open 13/4-31/10 wo: 14.00-17.00 uur
 13/4-31/10 za: 14.00-17.00 uur
 13/4-31/10 zo: 14.00-17.00 uur

1/11/2002-museumweekend 2003 gesloten

toegang

voor leden, donateurs en inwonende
 kinderen van leden tot 16 jaar gratis
 volwassenen € 2,00
 kinderen (6 t/m 15) € 1,00
 groepen (vanaf 10 p) € 1,50 pp
 (incl. rondleiding en koffie € 3,50 pp)
 groepsbezoek na afspraak

Kruispunt Langewijk - Kalkwijk omstreeks 1880.